

KAUNO VIII FORTO ISTORIJOS

Daugiakriterinė esamos situacijos apžvalga
ir aktyviausių ekosistemos organizacijų lūkesčiai

APIE LEIDINĮ

Projektas **Kaunas Fortress Fort no. 8, Kaunas (LT)** vykdytas 2019-2021 "Actors of Urban Change" programos metu.

www.actorsofurbanchange.org

NUOTRAUKA IŠ SUSITIKIMO SU PROJEKTO PARTNERIAIS 2020 LIEPA

Parengė:
Agnė Dailidaitė, kraštovaizdžio architektė-urbanistė
Rūta Lukošiūnaitė, darnumo praktikė ir aplinkotyrininkė

Redagavo:
Ugnė Balčiūnaitė

Maketavo:
Agnė Dailidaitė

Partneriai:

Všį Kauno tvirtovės parkas: Egidijus Bagdonas

Šilainių sodai: Evelina Šimkutė, Rūta Lukošiūnaitė

ŠILAINIAI
PR( )JECT

Šilainiai project: Evelina Šimkutė

Projektą dalinai finansuoja:

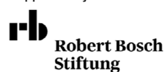

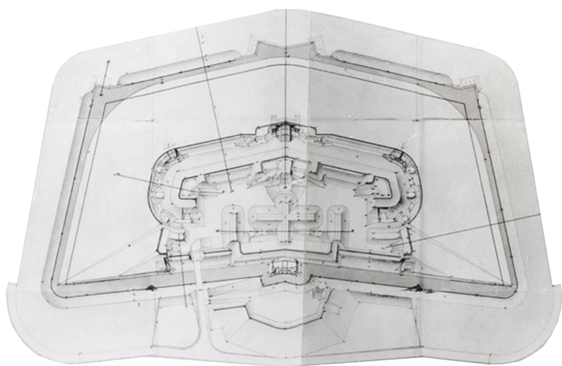
A program by

Supported by

VIRŠELIO NUOTRAUKOS AUT. LIETUVA360 2019 M.

?

AMBICIJA

Rengiant šį leidinį buvo siekta vienoje vietoje pateikti išsamų Kauno tvirtovės VIII forto istorinį kontekstą bei koncentruotai pateikti daugiakriterinę esamos situacijos apžvalgą. Šis leidinys tai ne tik specialistų analizė, tai ir aktyviausiai VIII forto ekosistemoje veikiančių organizacijų įvykdytų veiklų ir lūkesčių rinkinys. Tikimasi, jog šis leidinys formuos pagrindą platesnei, konstruktyviai diskusijai su suinteresuotomis šalimis vystant VIII forto viziją, jos įgyvendinimo scenarijus ir detalesnius erdvinio dizaino planus.

TIKSLAI

Leidinio rengimo tikslai:

- Pateikti išsamų VIII forto istorinį kontekstą;
- Atlikti daugiakriterinę esamos situacijos apžvalgą;
- Surinkti aktyviausių ekosistemos organizacijų įvykdytas veiklas ir lūkesčius;
- Formuoti pagrindą platesnei, konstruktyviai diskusijai;
- Pateikti gerosios praktikos pavyzdžius.

TURINYS

NUOTRAUKOS
AUT. VYTAUTAS
PAPLAUSKAS,
2020 M.

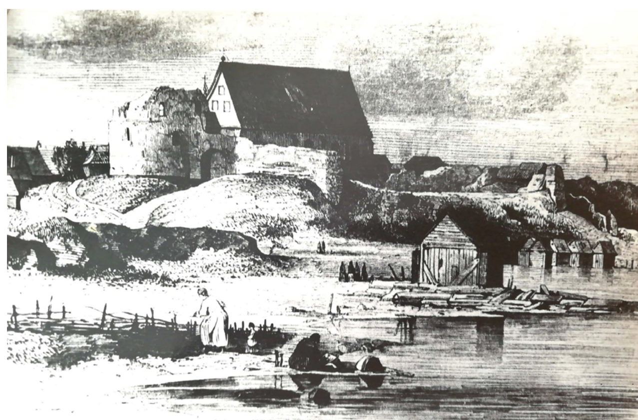
1.0 ISTORINIS KONTEKSTAS

Paruošė A. Dailidaitė

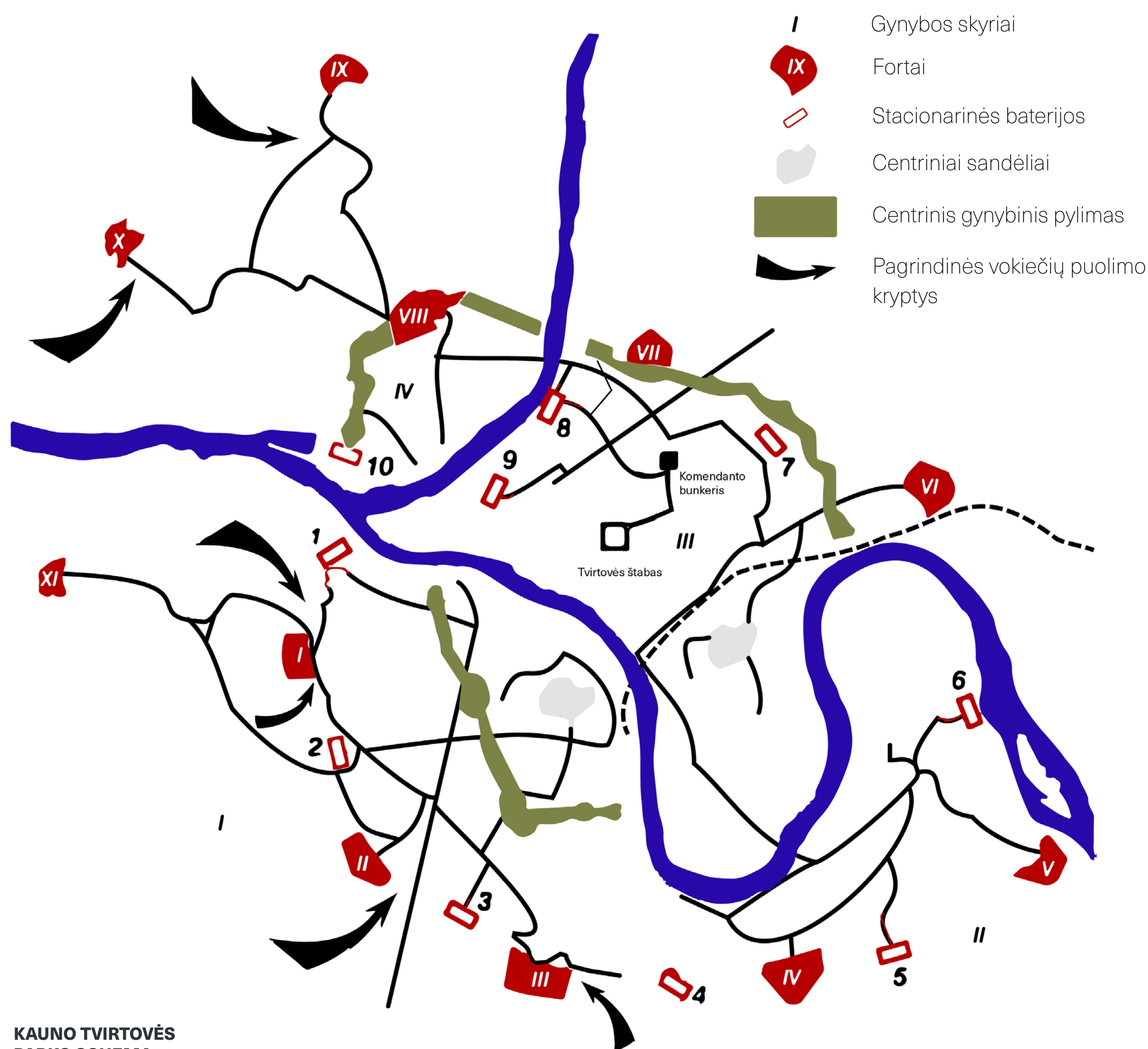
1.1 KAUNO TVIRTOVĖ

KAUNO MIESTO PLANAS, 1797, MAJORAS ANČKOVAS. MAPS4U.LT ARCHYVAS

Nemuno ir Neries santaką nuo seno saugojo įtvirtinimai - nuo piliakalnių, medinių pilių, saugojusių prie upių įsikūrusias gyvenvietes iki vėliau pastatytos mūrinė Kauno pilis, kurią 1362 metais sugriovė kryžiuočiai. XV a. pradžioje pastačius Kaune rimtą, artileriniams ginklams pritaikytą pilį ir po ilgų kovų nusistovėjus pusiausvyrai - kovos prie Nemuno ilgam nurimo. Šalia pilies pradėjo augti miestas, kuris palaipsniui plėtėsi, užimdamas Nemuno ir Neries slėnius. Tik Livonijos karo metu, kai vėl iškilo pavojus Lietuvos valstybės vidiniams regionams, susirūpinta Kauno gynyba modernizuojant Kauno pilį. Pradėta galvoti ir apie miesto įtvirtinimus, pastatyta (neaišku ar pirma, galbūt jau trečia?) miesto gynybinė siena. Pilis palaipsniui ėmė griūti plaunama Neries.

VIRŠUJE:
KAUNO PILIES GRIUVĖSIAI. METAI IR AUTORIUS NEŽINOMI. VRVA ARCHITEKTŪROS MUZIEJAUS DOKUMENTŲ KOLEKCIJA AKP 426.

KAUNO TVIRTOVĖS PARKO SCHEMA PARENGTA KAUNO TVIRTOVĖS PARKO

1655 m. visą Abiejų Tautų Respubliką ištiko gili krizė. Kauno miestas taip pat nukentėjo, jį užėmė rusai, paskui švedai, paskui vėl rusai. Kauno pilis, nors ir apirusi, buvo panaudota kaip Rusijos įgulos prieglobstis ir išgyvendinta tik 1661 m. Vis tik pagrindiniais Kauno tvirtovės tvirtintojais nuo šiol bus daugiausiai svetimieji: kaip miesto sienos tęsinys atsiras Ąžuolų kalne senieji švedų įtvirtinimai, XVIII a. viduryje savo bazę įsirengs Rusijos įgula, XIX a. pradžioje mieste įsitvirtins prancūzai.

Carinės Rusijos laikotarpiu – Kaunas tapo pasienio miestu. O susidariusi politinė situacija po 1870-1871 m. Prancūzijos-Prūsijos karo, kai išaiškėjo, kad pagrindiniai būsimojo karo priešininkai bus Vokietija ir Austrija-Vengrija, buvo stimulas sukurti tvirtovių sistemą prie Nemuno ir Bugo upių.

1879 m. liepos 7 d. caras Aleksandras III pasirašė potvarkį dėl Kauno tvirtovės statybos. Suformuotas netaisyklingo ovalo formos gynybinis žiedas aplink Kauną baigtas statyti 1889 m. Po atliktų bandymų, su naujai išrastomis galingomis sprogstamosiomis medžiagomis, 1892 m. pradėta visų Rusijos tvirtovių rekonstrukcija. Per 1882-1915 metus susiformavo didžiulis tvirtovės gynybinių statinių, inžinerinių įrenginių bei administracinės, gyvenamosios, ūkio ir komunikacinės paskirties objektų kompleksas.

Po 1915 m. rugpjūčio 5 d. įnirtingu mūšiu Vokietijos imperijos armijai užėmus, o Rusijos kariuomenei atsitraukus, Kauno tvirtovė atiteko vokiečiams. Manant, kad rusų kariuomenė gali grįžti, nutarta sustiprinti Kauno tvirtovę statant papildomus įtvirtinimus. Buvo numatyta panaudoti likusias rusų apkasų linijas.

Šaltinis **1** (šaltinius rasite 70 psl.)

I FORTAS
Labiausiai nutolęs į vakarus ir mažiausiai urbanizuotas fortas Pirmojo pasaulinio karo metu vokiečių artilerijos smarkiai apgriautas. Tarpukariu šiame forte įrengta dujų kamera, kurioje vykdytos mirties bausmės. Sovietų okupacijos metais nesaugotas, tad laisvai naudotas ūkio reikmėms, išardyta dalis vertingų fasado elementų. Dalis forto patalpų užsemtos. Šiuo metu, sutvarkius teritoriją, vykdomos ekskursijos, organizuojami įvairūs bendruomenių ir meno renginiai.

II FORTAS
Priešingai negu I-asis, šis fortas – smarkiai urbanizuotas. Aplink išsidėstė Julijanavos ir Kazliškių gyvenvietės. Penkiakampis forto planas formavo jų gatvių tinklo struktūrą. Šis fortas – labiausiai nukentėjęs Pirmojo pasaulinio karo metu. Šiek tiek nukentėjo ir per Antrąjį pasaulinį, bombarduojant Aleksoto aerodromą.

III FORTAS
Palyginus su pirmais dviem, III-iasis fortas konfliktų metu nukentėjo mažiau. Jame dar galima pamatyti originalių forto detalių: durų, laiptų, turėklų ir t. t. Fortas smarkiai urbanizuotas: aplink gyvenamieji kvartalai, dalis jo teritorijos privatizuota. Šiuo metu tai vienas geriausiai išsilaikiusių ir daugiausiai naudojamų Kauno tvirtovės objektų, aktyvios vietos bendruomenės dėka sutvarkytas ir perleistas visuomenės poreikiams. Kol nežiemoja šikšnosparniai, forte vyksta įvairūs renginiai, kuriuos inicijuoja ir vietos bendruomenė, galima apžiūrėti nuolatinę Lietuvos kariuomenės uniformų ekspoziciją, organizuojamos ekskursijos. Iki pat forto teritorijos galima atvykti viešuoju transportu.

IV FORTAS
Caro armijos vadovybė planavo, kad šiam fortui teks pirmajam atremti priešo ugnį. Vis dėlto IV-asis fortas gynyboje dalyvavo nedaug. Įtvirtinimas asimetriškas, keturkampis. Teigiama, kad tai vienas geriausių savo meto fortifikacinių statinių. Vokiečių okupacijos metais forte nužudyta apie 4000 žydų. 1998–1999 m. IV fortas buvo valomas, išminuojamas, tačiau vėliau dėl nutraukto finansavimo darbai sustojo. 2012 m. teritorija vėl sutvarkyta, tačiau dalis erdvių ir patalpų dėl sugadintos drenažo sistemos liko užsemtos. Šiandien IV forte nereti šiuolaikinio meno pasirodymai ir praktikos.

V FORTAS
Itin vaizdingoje vietoje prie Kauno marių (tiesa, jos radosi gerokai vėliau) esantis Kauno tvirtovės statinys – vienas sudėtingiausių, nes įrengtas atsižvelgiant į kalnuotą reljefą. Dėl to šis fortas tapo tuomet brangiausiai kainavusiu Kauno tvirtovės objektu. Pirmojo pasaulinio karo metu jis beveik nenukentėjo, bet keletas statinių sunaikinti besitraukiančių karių. Antrojo pasaulinio karo metais forte įvyko didelis sprogimas, kurio aplinkybės tiksliai nežinomos. Įtvirtinimai tvarkomi, didelę dalį teritorijos užima aktyvaus sporto klubas „Legionas“.

VI FORTAS
Per du pasaulinius karus fortas beveik nenukentėjo. Tarpukariu veikė kaip karo kalėjimas, kuriame kalėjo ir 1926 m. gruodžio 27 d., Antano Smetonos nurodymu, apkaltinus perversmo rengimu, netoliese sušaudyti vadinamieji „keturi komunarai“. Antrojo pasaulinio karo metais šiame forte nužudyta apie 35 tūkst. karo belaisvių. Vėliau čia pradėtas formuoti kryžių kalnelis tūkstančiams aukų atminti. Į šį fortą iš sostinės perkelta ir miestiečių bei Kauno svečių iškart pamėgta Vytauto Didžiojo karo muziejaus Karo technikos ekspozicija

VII FORTAS
Netoli dabartinių LSMUL Kauno klinikų esančio forto dalis teritorijos, grioviai ir pylimai pastebimi važiuojant Sukilėlių prospektu. Įtvirtinime niekada nevyko kariniai veiksmai. Nacių okupacijos metais čia buvo pirmoji Lietuvoje koncentracijos stovykla, kurioje nužudyta daugiau kaip 5000 žydų. Labiausiai fortas nukentėjo sovietų okupacijos metais: perstatant sunaikinta daugybė originalių detalių. Šiuo metu fortas privatizuotas, jame veikia muziejus, vykdomas neformalus vaikų švietimas.

VIII FORTAS
Planuota Kaune statyti tik 7 fortus, tačiau ilgainiui nuspręsta tvirtovę stiprinti. Šio įtvirtinimo statyboje jau naudotas ir betonas, ne tik raudonos plytos. Tai pirmasis fortas, kuriame įrengta elektros instaliacija. Įdomu, kad įtvirtinimas neteko prasmės vos pastačius, nes dėl neapsižiūrėjimo buvo sukonstruotas ant žemos kalvos, tad tapo atviras priešo ugniai nuo netolimų aukštumų. Didelė dalis forto ir senos technikos – po vandeniu. Aktyviai forto aplinka naudojasi aplinkiniai gyventojai, kurie čia įsirengė daržus, pastaruoju metu prie jų jungiasi ir jaunesnioji karta, kurią traukia iniciatyva „Šilainių sodai“ – mikrorajoną apimančio „Šilainiai Project“ dalis. Čia aptinkami ir poetai, vyksta žemės meno ir kūrinių dirbtuvės su vietos ir užsienio menininkais..

IX FORTAS
Bene moderniausias Kauno tvirtovės fortas, baigtas prieš pat Pirmąjį pasaulinį karą – turbūt geriausiai pažįstamas kiekvienam, keliavusiam greitkeliu A1. Nuo jo matosi įspūdingo dydžio 1984 m. pastatytas monumentas fašizmo aukoms atminti (skulptorius A. Ambraziūnas, architektai G. Baravykas ir V. Vielius, dailininkas K. Morkūnas). Tarpukariu forte veikė Kauno miesto sunkiųjų darbų kalėjimas. 1940–1941 m. NKVD kalėjimas, vėliau – koncentracijos stovykla, kurioje nužudyta 30–50 tūkst. Lietuvos piliečių. 1958 m. forte įkurtas muziejus, kuriame eksponuojama nemažai skausmingų nacių ir sovietų vykdyto genocido artefaktų. Fortas renovuotas, galima aplankyti beveik visas jo patalpas – taip pat ir virtualiai.

X FORTAS
Nors šio forto planas patvirtintas tik 1913 m. ir iki Pirmojo pasaulinio jis statyti nebaigtas (o planuotas palyginti minimalistinis, monolitinio betono ir gelžbetonio konstrukcijų, be puošybos elementų, įprastų mūriniuose fortuose), statinys kare aktyviai dalyvavo ir vokiečiams pridarė nuostolių. Galiausiai jį susprogdino atsitraukianti caro armija, tad tai, ką šiandien galime pamatyti visai šalia Kauno miškų urėdijos – tik idėjos likučiai.

Šaltinis **1** (šaltinius rasite 70 psl.)

I FORTO
NUOTRAUKA IŠ
PAUKŠČIO SKRYDŽIO

II FORTO
NUOTRAUKA IŠ
PAUKŠČIO SKRYDŽIO

III FORTO
NUOTRAUKA IŠ
PAUKŠČIO SKRYDŽIO

IV FORTO
NUOTRAUKA IŠ
PAUKŠČIO SKRYDŽIO

V FORTO
NUOTRAUKA IŠ
PAUKŠČIO SKRYDŽIO

VI FORTO
NUOTRAUKA IŠ
PAUKŠČIO SKRYDŽIO

VIII FORTO
NUOTRAUKA IŠ
PAUKŠČIO SKRYDŽIO

1.2 VIII FORTO STATYBOS IR STRUKTŪRA

VIII FORTAS. NUOTRAUKOS AUT. G. ČESONIS, 1999 M.

VIII fortas pradėtas statyti 1889 metais. Kartu su dešimtąja baterija ir kitais žemės įtvirtinimais šis fortifikacinis kompleksas gavo Linkuvos įtvirtinimų pavadinimą. VIII forto statyboje, skirtingai nei ankstesniųjų, jau naudojamas ir betonas. Fortas yra taisyklingo penkiakampio formos, visas apsauginis griovys sustiprintas eskarpine siena, tačiau visiškai nėra kontreskarpinės sienos. Forto kiemas simetriškas, yra nedidelės saugyklos prieššturminiams pabūklams, aparelės, įėjimai į centrinę poterną, kareivinės, susidedančios iš 2 simetriškų sparnų su nedideliu lūžiu per vidurį. Kareivinės visiškai padengtos žemės sluoksniu, todėl, skirtingai nei kituose fortuose, fasado neturi. Jos pritaikytos 1000 karių įgulai. Prie kareivinių prijungtas didelis cepelino formos betoninis kaponierius, kuriame įrengta elektra varoma ventiliacinė sistema.

Tik pastačius šį fortą pastebėta esminė klaida - fortas pastatytas ant žemesnės kalvos nei netoliese esančios Kumpės ir Šilainių aukštumos, ant kurių įsitvirtinus priešui, be vargo būtų sunaikinta tvirtovė. Dėl šios priežasties VIII fortas niekada netapo pilnaverčiu įtvirtinimu, paliktas tik kaip galima pėstininkų pozicija. Pirmajam fortifikaciniam žiedui pilnai pabaigti ant aukštesniųjų kalvų pastatytas IX fortas. Šiuo metu VIII fortas apleistas, dėl drenažo gedimo didžiuma jo apsemta.

Šaltinis **2** (šaltinius rasite 70 psl.)

KITAME PUSLAPYJE

VIRŠUJE KAIRĖJE:
ISTORINIS ŽEMĖLAPIS 1927M. - 1940 M.

VIRŠUJE DEŠINĖJE:
VIII FORTO KAPONIERIUS XX A. PIRMOJE PUSĖJE. KAVB ARCHYVO NUOTRAUKA

VIDURYJE KAIRĖJE:
ISTORINIS ŽEMĖLAPIS 1967 M.

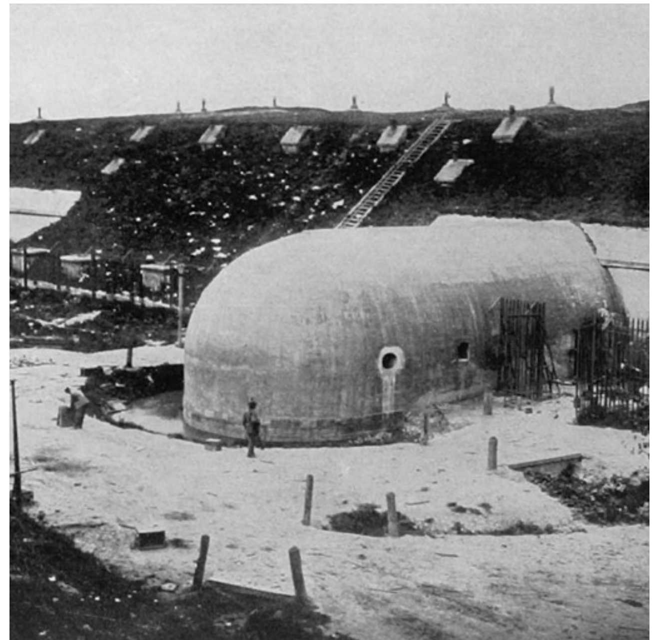
VIDURYJE DEŠINĖJE:
VIII FORTO KAPONIERIUS. NUOTRAUKOS AUT. G. ČESONIS, 1999 M.

APAČIOJE KAIRĖJE:
ISTORINIS ŽEMĖLAPIS 2005 M.

APAČIOJE DEŠINĖJE:
VIII FORTO KAPONIERIUS. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS, 2021M.

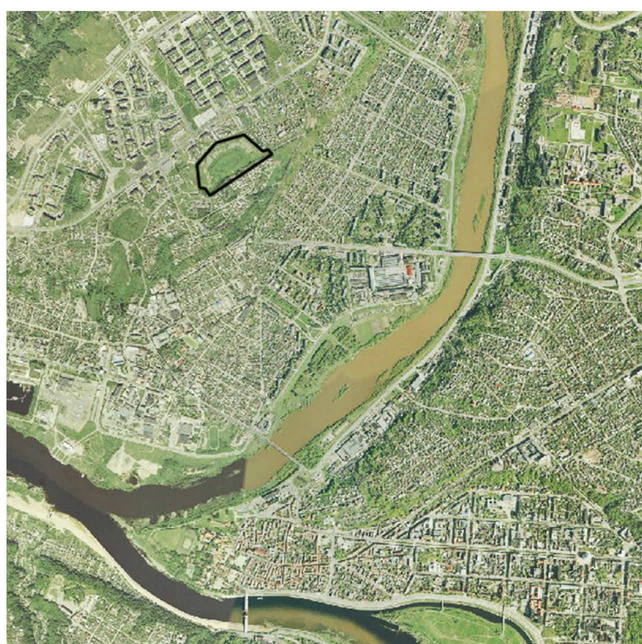
Šilainiai
26
Milikoniai
42
Eiguliai
149
VIIIFortas
Šmėliai
14
Mykoliškiai
186
VILIJAMPOLĖ
NEMUNAS
NERIS

ЛИНКУВА
МИЛИКОНЯЙ
СМЕЛЯЙ
ВИЛИЯМПОЛЕ

KAIRĖJE:
VIII FORTO, LINKUVOS ĮTVIRTINIMŲ BRĖŽINYS. 1890-1904 M.

VIRŠUJE:
VIII FORTAS. NUOTRAUKOS AUT. E. KNIEŽAUSKAS, 2016 M.

VIRŠUJE:
ISTORINĖ NUOTRAUKA. ŠALTINIS NEŽINOMAS

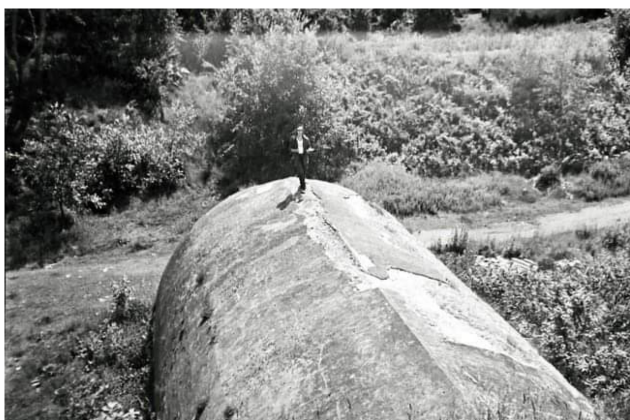
VIRŠUJE:
**NUOTRAUKOS AUT.
V. PAPLAUSKAS,
2020 M.**

VIRŠUJE:
**VIII FORTAS. ANT
KAPONIERIAUS
VIRŠAUS. 1944 M.
AUT. NEŽINOMAS**

KAIRĖJE:
**VIII FORTAS.
NUOTRAUKOS AUT.
E. KNIEŽAUSKAS,
2016 M.**

VIRŠUJE:
**ISTORINIAI
MOMENTAI.
ŠALTINIS
NEŽINOMAS**

VIRŠUJE:
**1963 - 1975 M. ŠI, KAIP IR
DAUGELIS KITŲ VIII FORTO
ARCHYVINIŲ NUOTRAUKŲ
PASIDALINTA JULIAUS PADEL
FACEBOOK GRUPĖJE „MANO
SAULĖTA VILIJAMPOLĖ"**

1.3 ŠILAINIŲ RAJONAS

VIRŠUJE:
ŠILAINIŲ RAJONO SCHEMA. AUT. A. DAILIDAITĖ

Pradėti statyti 1984 m. Šilainiai - naujausias ir didžiausias mikrorajonas Kauno mieste. Šiame rajone dominuoja daugiabučiai blokiniai namai, čia gyvena virš 50 tūkstančių žmonių. Rajonas vadinamas „miegamuoju" jame trūksta sutvarkytų visuomeninės paskirties, bendruomeninių erdvių. Apleistos Sargėnų dvaro , Veršvo kraštovaizdžio draustinio teritorijos, 2019 m. tvarkomas Santarvės parkas, vienintelė nekomercinė bendruomenės susibūrimo erdvė - Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešoji biblioteka, Šilainių filialas.

Tuo tarpu Šilainiuose aktyviai veikia senjorų bendruomenės - vyksta tradicinių švenčių minėjimai, susitikimai, vakaronės. Nuo 2015 m. rajone yra vykdoma „Šilainiai Project" - kūrybinė iniciatyva. Ja daugiausia dėmesio skiriama aktyviam skirtingų bendruomenės grupių būrimui naudojant įvairius kūrybinius procesus - rengiant kraštotyrinius pasivaikščiojimus, fotografijos dirbtuves, parodas, meninkų rezidencijas, pokalbius ir renginius netradicinėse vietose.

VIRŠUJE:
TIK PASTATYTAS ŠILAINIŲ RAJONAS. AUT. NEŽINOMAS APIE 1999 M.

VIRŠUJE:
ŠILAINIŲ STATYBOS. ARCHYVINĖ MEDŽIAGA APIE ŠILAINIŲ VYSTYMĄSI. ŠILAINIAI PHOTO DRAUGŲ SURINKTA INFORMACIJA.

KAIRĖJE:
PAMINKLO STATYBOS ŠILAINIUOSE. NUOTRAUKOS AUT. ŠILAINIŲ BENDRUOMENĖ

VIRŠUJE:
NUOTRAUKA IŠ VIDEO “ŠOKIS SU PADANGOMIS”, “BOKSAS/ŠOKIS TAVO KIEME” PROJEKTO DALIS. 2020 M.

VIRŠUJE:
FOTO PASIVAIKŠČIOJIMAS PO ŠILAINIUS. 2015 M. NUOTRAUKOS AUT. VITA KU

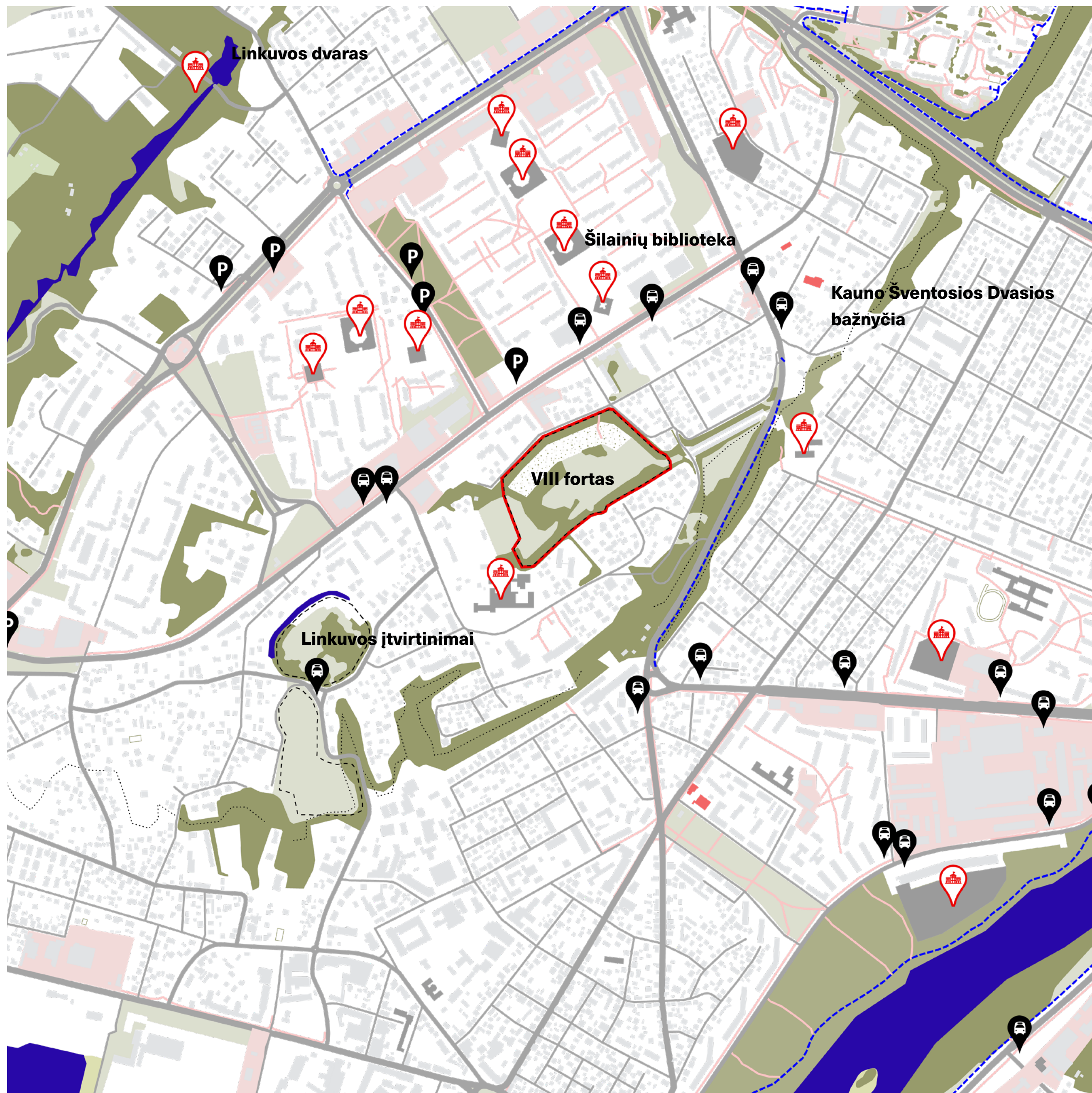
2.0 DAUGIAKRITERINĖ ESAMOS SITUACIJOS APŽVALGA

Paruošė A. Dailidaitė

NUOTRAUKOS AUT.
LIETUVA360, 2020 M.

2.1 URBANISTINĖ ANALIZĖ

Kauno mieste, kaip ir kituose didžiuosiuose Lietuvos miestuose, susiformavo urbanistinės aglomeracijos teritorijos su prastai išvystyta paslaugų infrastruktūra ir susisiekimo sistema orientuota į keliavimą privačiais automobiliais. Aplink istorinius miestų senamiesčius suplanuoti „miegamieji" rajonai kenčia dėl kokybiškų paslaugų ir viešųjų erdvių trūkumo. Lietuvai atgavus nepriklausomybę vyko nevaldomi suburbanizacijos procesai. Šilainių rajonas yra geras šių procesų pavyzdys, kuriame dominuoja sovietinio modernizmo daugiaaukščių daugiabučių kvartalai su mažaukščių individualių gyvenamųjų namų užstatymu. Dėl egzistuojančių problemų, būtina stiprinti ir gaivinti urbanistinę Šilainių struktūrą siekiant geresnės gyvenimo kokybės. Tikslinga kurti stiprius daugiafunkcius lokalius centrus su gerai išvystyta viešųjų erdvių ir susisiekimo infrastruktūra. Šilainiai yra arti centro ir gali tapti malonesne vieta gyventi, tačiau būtina įveiklinti apleistas žalias erdves naujomis funkcijomis, kultūrinėmis bendruomenių susitikimų vietomis. Nauji gyvybingi traukos taškai taip pat stabdytų didelius transporto srautus iš ir į Kauno centrą, mažėtų transporto spūstys.

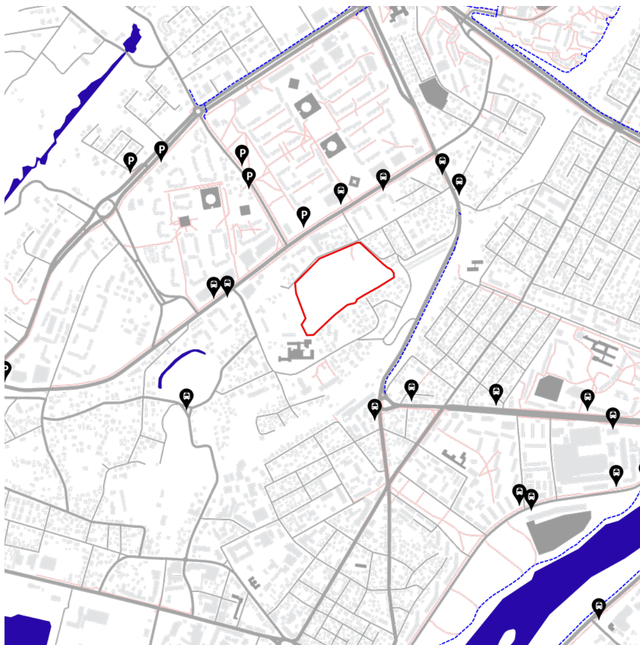
VIRŠUJE:
URBANISTINĖ SCHEMA AUT. A.DAILIDAITĖ

TERITORIJA
SAUGOMA TERITORIJA
KELIAI
DVIRAČIŲ TAKAI
PĖSČIŲJŲ TAKAI
KULTŪRINIAI/EDUKACINIAI OBJEKTAI
AUTOMOBILIŲ STOVĖJIMO AIKŠTELĖ
AUTOBUSŲ STOTELĖS
EDUKACINĖS PASKIRTIES PASTATAI
PASTATAI
KULTŪRINĖS PASKIRTIES PASTATAI
KOMERCINĖS PASKIRTIES ZONOS
VANDUO
DARŽAI
PIEVA
ŽELDYNAI
ŠLAITAI

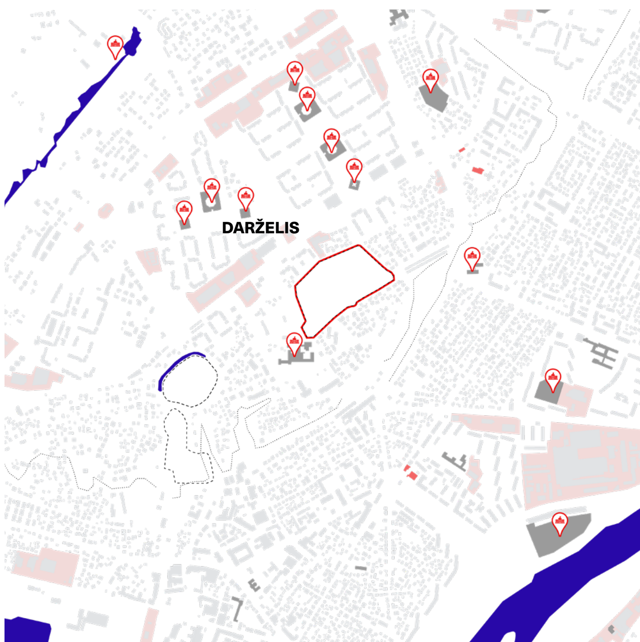
ŠILAINIŲ ŽALIOSIOS ERDVĖS

Akivaizdu, jog Šilainiuose trūksta kokybiškų viešų erdvių su skirtingomis funkcijomis. Taip tankiai apgyvendintam rajonui yra būtina turėti pakankamai žaliųjų erdvių, kurios užtikrintų kokybišką vietinių gyvenimą, skirtingoms socialinėms grupėms. VIII fortas yra potenciali teritorija, kur trūkstamos funkcijos būtų plėtojamos, tam turėtų būti skirtas pakankamas finansavimas.

INFRASTRUKTŪROS SCHEMA

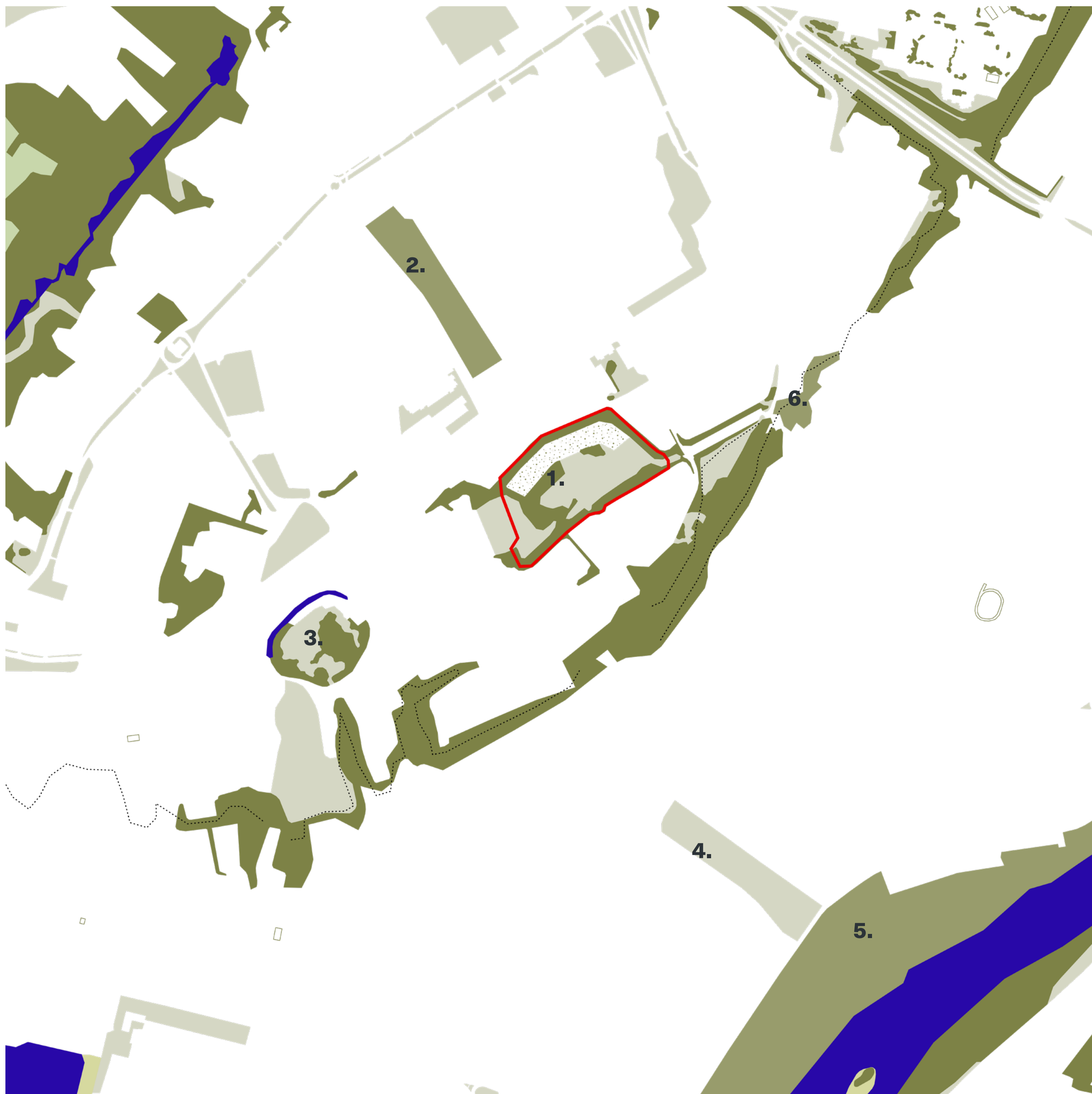
Dėl didelės miesto driekos, būtina skatinti lokalių centrų vystymą. Taip pat trūksta aiškios pėsčiųjų takų struktūros, esama infrastruktūra neprižiūrėta. Dominuoja motorinės transporto priemonės, parkingai, bet ne pėsčiųjų judėjimas. Matomas dviračių takų trūkumas, ypatingai aplink VIII forto teritoriją, kuri yra numatyta, kaip ekstensyvaus naudojimo rekreacinė erdvė.

KULTŪRA

Šilainių rajone yra aiškus kultūrinių objektų trūkumas. Dominuoja komercinė funkcija (prekybcentriai), bet ne viešas funkcijas turintys pastatai. Šiuo metu pagrindiniai kultūriniai objektai yra Linkuvos dvaro teritorija ir Šilainių biblioteka, kelios bažnyčios, taip pat yra nemažai edukacinias funkcijas turinčių objektų. Turėtų būti kuriami nauji kultūriniai bendruomenių centrai, kurie skatintų skirtingų amžiaus grupių kultūrinį gyvenimą Šilainiuose. Viena iš potencialių teritojų skatinti kultūrinę veiklą galėtų būti VIII fortas.

2.2 ŠILAINIŲ ŽALIOSIOS ERDVĖS

VIRŠUJE:
ESAMŲ ŽALIŲ ERDVIŲ SCHEMA
AUT. A.DAILIDAITĖ

TERITORIJA
SAUGOMA TERITORIJA
KELIAI
DVIRAČIŲ TAKAI
PĖSČIŲJŲ TAKAI
KULTŪRINIAI/EDUKACINIAI OBJEKTAI
AUTOMOBILIŲ STOVĖJIMO AIKŠTELĖ
AUTOBUSŲ STOTELĖS
EDUKACINĖS PASKIRTIES PASTATAI
PASTATAI
KULTŪRINĖS PASKIRTIES PASTATAI
KOMERCINĖS PASKIRTIES ZONOS
VANDUO
DARŽAI
PIEVA
ŽELDYNAI
ŠLAITAI

Šioje schemoje pažymėtos pagrindinės žaliosios erdvės Šilainiuose. Jų yra tikrai nepakankamai, o esančios yra nesutvarkytos, nepritaikytos šių dienų poreikiams. Matoma, jog labai trūksta žalių viešų erdvių Šilainiuose, kur gyventojai galėtų pailsėti nuo miesto gyvenimo, pasidžiaugti gamta. VIII fortas jau dabar atlieka žalios erdvės funkciją šiame mikrorajone, tačiau esama situacija, neužtikrina, jog į teritoriją galėtų patekti visi norintys, kaip senyvo amžiaus žmonės ar žmonės su judėjimo negalia, nes tam nėra pakankamos infrastruktūros.

1.

VIEŠA ERDVĖ VIII FORTE. NUOTRAUKOS AUT. DONATAS STANKEVIČIUS

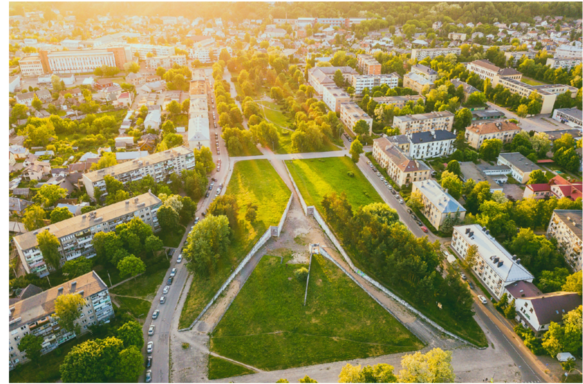
2.

SANTARVĖS PARKAS ŠILAINIUOSE. NUOTRAUKOS AUT. KAUNO SAVIVALDYBĖ

3.

LINKUVOS ĮTVIRTINIMAI. NUOTRAUKOS AUT. NEŽINOMAS

4.

SĄJUNGOS AIKŠTĖ. NUOTRAUKOS AUT. ANDRIUS ALEKSANDRAVIČIUS

5.

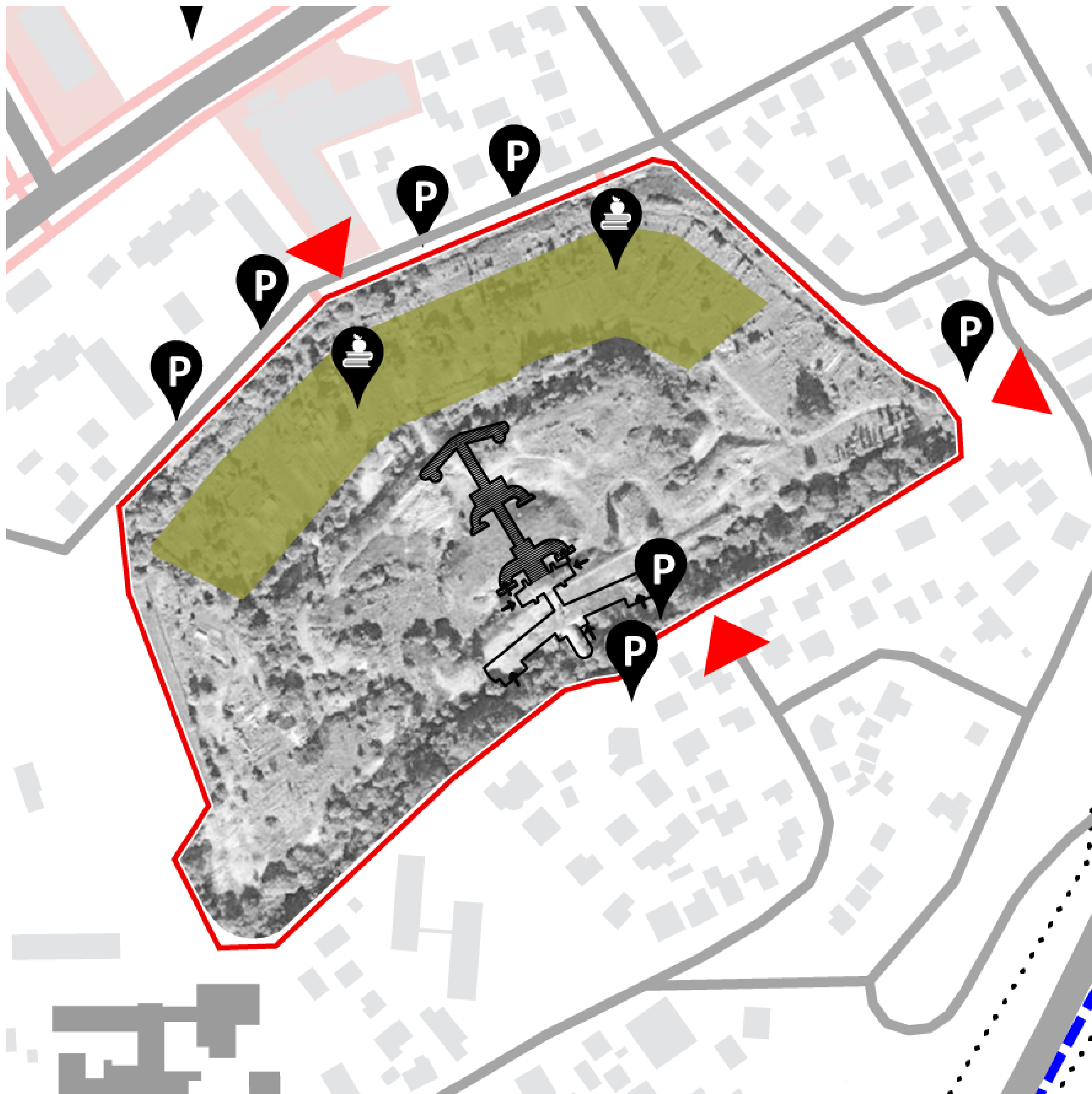
NERIES KRANTINĖS PARKAS. NUOTRAUKOS AUT. NEŽINOMAS

6.

VERŠVO KRAŠTOVAIZDŽIO DRAUSTINIS. NUOTRAUKOS. AUT. ČEKANAVIČIUS

2.3 VIII FORTO FUNKCIJOS - PASIEKIAMUMAS

Ši schema rodo, kokia yra esama situacija VIII forto teritorijoje. Matoma, jog patekimas į šią teritoriją yra komplikuotas, iš vakarų pusės nėra jokio patekimo. Taip pat funkcijos aplink fortą yra labai padrikos, kaip automobilių parkavimas, šiukšlių išvežimas ir kt. Takai yra nesuformuoti, nesaugūs, dėl aukščių skirtumo sunku patekti į tam tikras VIII forto zonas.

VIRŠUJE:
ESAMŲ FUNKCIJŲ SCHEMA
AUT. A.DAILIDAITĖ

- **TERITORIJA**
- **SAUGOMA TERITORIJA**
- **KELIAI**
- **DVIRAČIŲ TAKAI**
- **PĖSČIŲJŲ TAKAI**
- **ĮĖJIMAI Į FORTO TERITORIJĄ**
- **KULTŪRINIAI/EDUKACINIAI OBJEKTAI**
- **AUTOMOBILIŲ STOVĖJIMO AIKŠTELĖ**
- **EDUKACINĖS ERDVĖS**
- **FORTO POŽEMINĖS STRUKTŪROS**
- **APSEMTOS FORTO POŽEMINĖS STRUKTŪROS**
- **ĮĖJIMAI Į FORTĄ**
- **EDUKACINĖS PASKIRTIES PASTATAI**
- **PASTATAI**
- **DARŽAI**

DEŠINĖJE:
RENGINIŲ ERDVĖ VIII FORTE NUOTRAUKOS AUT. DONATAS STANKEVIČIUS

KAIRĖJE:
ŠILAINIŲ SODŲ ERDVĖ 2019 M. NUOTRAUKOS AUT. E. ŠIMKUTĖ

DEŠINĖJE:
ŠILAINIŲ SODŲ ERDVĖ 2021M. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS

APAČIOJE:
PATEKIMO Į FORTĄ SITUACIJA 2018 M. NUOTRAUKOS AUT. R. LUKOŠIŪNAITĖ

APAČIOJE:
PATEKIMO Į FORTĄ SITUACIJA 2020 M. NUOTRAUKOS AUT. E. ŠIMKUTĖ

KAIRĖJE:
PATEKIMO Į FORTĄ SITUACIJA 2020 M. NUOTRAUKOS AUT. E. ŠIMKUTĖ

KAIRĖJE IR DEŠINĖJE:
PATEKIMO Į FORTĄ SITUACIJA 2018 M. NUOTRAUKOS AUT. R. LUKOŠIŪNAITĖ

2.4 KRAŠTOVAIZDIS

VIRŠUJE:
AUGMENIJOS SITUACIJA FORTO TERITORIJOJE 2019 M. NUOTRAUKOS AUT. R. BARONAS

VIII forto teritorijos viena esminių vertybių tai, jog forto įtvirtinimai yra po žeme ir juos dengia išraiškingai suformuotos taisyklingos formos kalvos - tai šią vietą daro itin unikalia ir labai charizmatiška. Apžėlę pylimai, apsauginiai grioviai matomi tik iš pagal forto perimetrą nutiestų gatvių bei gretimų sklypų. Forto istoriniui įvaizdžiui didelę įtaką padarė dalį teritorijos užimantys gyventojų daržai. Taip pat per daugelį metų teritorija apžėlė įvairia augmenija, kuri nors neatitinka paveldo reikalavimų, šiai dienai kuria ekologinę vertę. Taip pat įdomus elementas yra apsauginiai grioviai ir drenažo sistema. Pastaraisiai metais tvirtovės parkas tvarkė tik rytinės pusės želdinius, o vakarinėje pusėje paliko juos netvarkytus. Galime matyti augmenijos pokytį nuotraukoje „Augmenijos situacija forto teritorijoje 2020m.“ Nemažai paveldo pavyzdžių užsienyje yra tvarkoma panašia kryptimi, kai tvarkant želdinius atskleidžiama pirminė teritorijos būsena ir paliekant pastaraisiais dešimtmečiais atsiradusią augmeniją, leidžiama pajusti teritorijos pokytį, tuo pačiu gerinama ekologinė būklė, bei skatinama biojvairovė .

VIRŠUJE:
**VIII FORTO PIEVA
2020 LIEPOS MĖN.
NUOTRAUKOS AUT.
V. PAPLAUSKAS**

DEŠINĖJE:
**SOSNOVSKIO
BARŠTIS
2020 M.
NUOTRAUKOS AUT.
V. PAPLAUSKAS**

VIRŠUJE:
**AUGMENIJOS
SITUACIJA FORTO
TERITORIJOJE
2020 M.
NUOTRAUKOS AUT.
R. BARONAS**

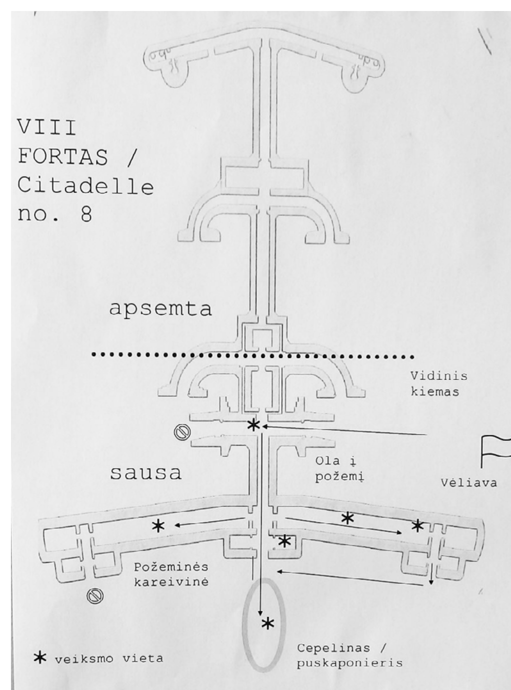
VIRŠUJE:
**AUGMENIJOS
SITUACIJA FORTO
TERITORIJOJE
2020 M.
NUOTRAUKOS. AUT.
R. BARONAS**

2.5 ARCHITEKTŪRA

VIII forto statyboje, skirtingai nei ankstesniųjų, jau buvo naudojamas ir betonas. Forto visas apsauginis griovys sustiprintas eskarpine siena, tačiau be kontreskarpinės sienos. Forto kieme yra nedidelės saugyklos prieššturminiams pabūklams, aparelės, įėjimai į centrinę poterną, kareivinės. 1000 karių įgulą talpinusios kareivinės įgilintos, visiškai padengtos žemės sluoksniu, todėl, skirtingai nei kituose fortuose, fasado neturi. Prie kareivinių prijungtas didelis, cepelino formos betoninis kaponierius, kuriame įrengta elektra varoma ventiliacinė sistema.

1915 metais, prieš patsitraukiant, įgula susprogdino tunelius, ko pasekoje buvo sugadinta drenažo sistema ir dalis forto tunelių buvo apsemti vandeniu. Tai sudarė palankias sąlygas žiemoti šikšnosparniams, forto tuneliai 1991 m. tapo Milikonių Teriologiniu draustiniu, tarptautinės svarbos saugomų teritorijų tinklo Natura 2000 dalimi.

VIRŠUJE:
PUSKAPONIERIAUS FOTOGRAFIJA, 2017 M.

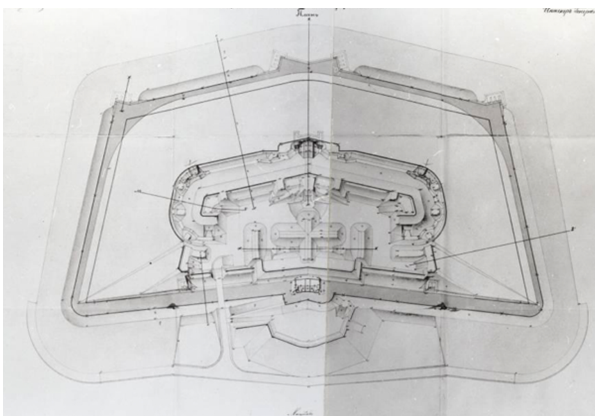

DEŠINĖJE:
ESAMOS VIII FORTO SITUACIJOS, VIDINIŲ STRUKTŪRŲ SCHEMA. AUT. E. BAGDONAS

VIRŠUJE:
ĮĖJIMAS NUOTRAUKOS AUT. VIII FORTO ĮGULA

VIRŠUJE:
ĮĖJIMAS NUOTRAUKOS AUT. VIII FORTO ĮGULA

VIRŠUJE:
VIII FORTO PROJEKTINIS BRĖŽINYS. IŠ G. ČESONIO ARCHYVO

APAČIOJE:
FORTO KAREIVINĖS, NUOTRAUKŲ AUT. R. BARONAS, 2020 M.

2.6 BIOĮVAIROVĖ

VIRŠUJE:
NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS, 2021 M.

VIII Forto teritorija ir Kauno tvirtovės parkas yra svarbi Kauno miesto žaliosios infrastruktūros dalis. Tokios paveldo teritorijos yra ne tik istorijos ir kultūros židiniai, tai yra vietos, kur prieglobstį randa daugybė augalų ir gyvūnų, kuriems kitaip mieste vietos neatsirastų. Šiuo metu čia identifikuotos 296 rūšys. Buveinių fragmentacija ir naikinimas yra viena pagrindinių biologinės įvairovės mažėjimo priežasčių, todėl žaliųjų teritorijų išsaugojimas prisideda ir prie miesto biologinės įvairovės išsaugojimo. VIII forte yra į Natura 2000 tinklą įtrauktų šikšnosparnių žiemaviečių. Biologinė įvairovė yra labai svarbi visuomenės gerovei užtikrinti, tačiau mieste ir VIII forte ji susiduria su daugybe iššūkių kuriuos bandoma spręsti bendruomeniškai ir tarpsritiškai. Kartu su gamta galima užtikrinti švarų dirvožemį bei vandenį ir sumaniai juos valyti palaikant jų sveikatą.

Šaltiniai **3** ir **4**.

Saugomos šikšnosparnių rūšys:
Europinis plačiaausis / Western barbastelle (Barbastella barbastellus)
Vandeninis pelėausis / Daubenton's bat (Myotis daubentonii)
Kūdrinis pelėausis / Pond bat (Myotis dasycneme)
Brandto pelėausis / Brandt's bat (Myotis brandtii)

Kitos:
Lipikinis sfinksas / Bedstraw Hawkmoth (Hyles gallii)
Paprastasis tritonas / Smooth Newt (Lissotriton vulgaris)
Kalninis dobilas / Mountain Clover (Trifolium montanum)
Geltonžiedė razeta / Wild Mignonette (Reseda lutea)
Dvidešimtdvitaškė boružė; Psyllobora vigintiduopunctata; 22-spot ladybird
Šiaurinis baltakrūtis ežys / Northern White-breasted Hedgehog (Erinaceus roumanicus)

Invazinės rūšys:
Sosnovskio barštis / Sosnowsky's Hogweed (Heracleum sosnowskyi)
Luzitaninis arionas (šliužas) /Slug (Arion lusitanicus auct., non j. Mabille)

VIRŠUJE:
EVELINA ŠIMKUTĖ PRIE SOSNOVSKIO BARŠČIO VIII FORTO TERITORIJOJE. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS. 2021 M.

VIRŠUJE:
INVAZINĖ ŠLIŪŽŲ RŪŠIS VIII FORTE - LUZITANINIS ARIONAS. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS. 2021 M.

DEŠINĖJE:
EDUKACIJA „ŠIKŠNOSPARNIAI VIII FORTE“ SU GAMTININKU MINDAUGU KIRSTUKU. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS. 2020 M.

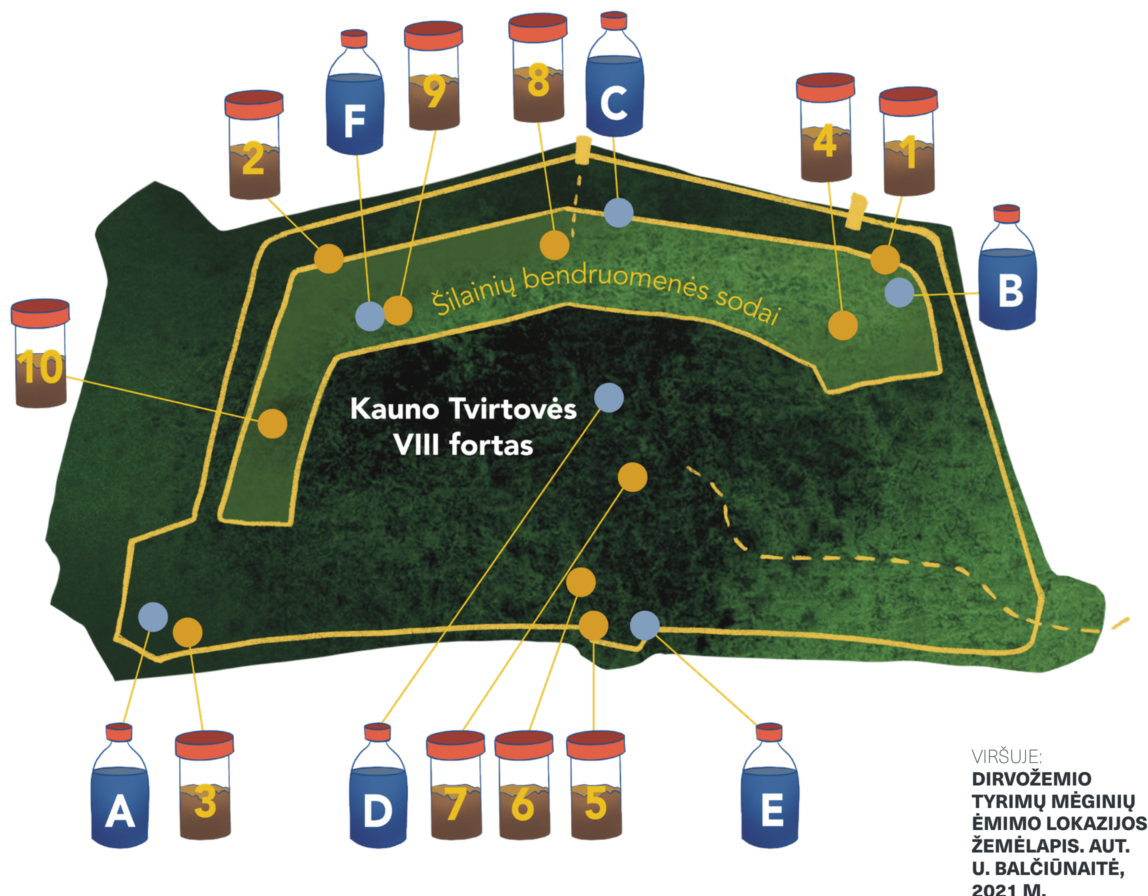
APAČIOJE:
GELTONŽIEDĖ RAZETA KAUNO VIII FORTE. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS, 2020 M.

VIRŠUJE:
RASOTAS ŠIKNOSPARNIS PLAČIAAUSIS. NUOTRAUKOS AUT.TORIUS: M.KIRSTUKAS

2.7 DIRVOŽEMIS IR VANDUO

VIRŠUJE:
DIRVOŽEMIO TYRIMŲ MĖGINIŲ ĖMIMO LOKAZIJOS ŽEMĖLAPIS. AUT. U. BALČIŪNAITĖ, 2021 M.

2020 - 2021 PILOTINIS TYRIMAS KAUNO VIII FORTE, BENDRADARBIAUJANT SU VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO APLINKOTYROS KATEDRA

Pagrindinių problemų identifikavimas
Vandens ir dirvožemio kokybės vertinimas

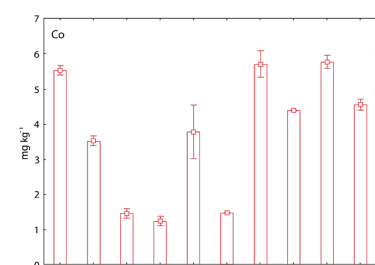
Pagrindines Kauno tvirtovės aplinkos problemos:
1. Neigiamas aplinkos, tuo pačiu ir klimato kaitos, poveikis tvirtovės objektams
2. Dirvožemio tarša
3. Vandens tarša
4. Netvarkingas lankytojų elgesys
5. Kauno tvirtovės biologinės įvairovės apsauga

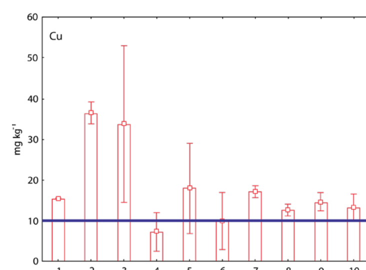
"Iš pradinių vandens kokybės tyrimų matome, kad kai kuriose vietose sunkiųjų metalų koncentracijos viršija leistinas Lietuvoje normas paviršinio vandens telkiniams. Pavyzdžiui, neženkliai yra viršijama vario koncentracija. Sunkiųjų metalų duomenys rodo, kad problema vandenyje nėra didelė, tačiau jei kalbame apie maisto medžiagų rodiklius, čia situacija šiek tiek kitokia. Šiuo metu turime tik fosforo duomenis, kurie mums sako, kad VIII forto paviršinio vandens telkiniai išpildo visą spektrą — nuo geros iki labai blogos kokybės". Jei svarstant šiuos duomenis jų aplinkoje "labai aiškiai pamatytume, kad į forto teritoriją užterštas vanduo atiteka neaiškios kilmės vamzdžiais. Šie vamzdžiai yra gan lengvai pastebimi. Blogas kvapas, keista spalva ir tyrimai identifikuoja, kad yra viršijama fosforo koncentracija ir kad tai gali būti tarša, ateinanti iš aplinkinių namų. Savivaldybė turėtų nagrinėti, kokia situacija su prisijungimu prie miesto nuotekų tinklo. Toliau bandysime matuoti kitas maistines medžiagas."

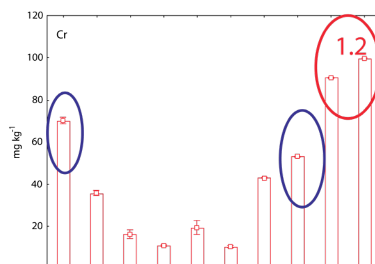
"Beveik visuose [paviršinio dirvožemio] mėginiuose viršijama vario norma. Daug kur viršijamos cinko ir nikelio normos. Kai kur viršijama ir chromo norma. Kai kur šios koncentracijų normos viršijamos jau ne procentais o netgi dvigubai ar trigubai. Šie duomenys rodo, jog tai yra netipinės koncentracijos, ir jos tokios aukštos būtent dėl žmonių taršos. Ar tai istorinės taršos pasekmės ar dabartinės nėra aišku, nes tyrinėjome tik paviršinį dirvožemį. Būtų naudinga pažiūrėti ir giliau. Mėginiai paimti iš giliau parodytų istorinę taršą ir leistų suprasti, ar tai tarša, kylanti iš gilesnių sluoksnių, ar ji labiau susijusi su dabartinėmis praktikomis, kaip tręšimas ir pesticidų naudojimas. Be šių nekokių rezultatų, yra ir kuo pasidžiaugti. Neaptikome, kad būtų viršyta norma labai kenksmingų, toksiškų metalų, tokių kaip kadmis ir švinas. Tyrimai aktyvios daržininkystės vietose parodė, kad ten sunkiųjų metalų koncentracijos nepadidėjusios ir užterštumo problemos neradome."

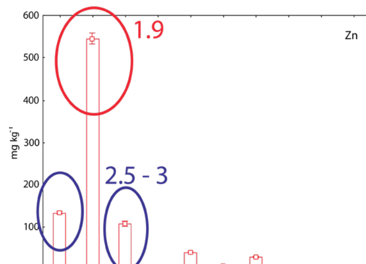
"Rezultatai mums sako, kad mes turime tvarkyti šias teritorijas. Saugomos teritorijos statusas mus informuoja, kad mes turime pasirinkti draugiškus aplinkai, tvarius tvarkymo būdus. Kadangi situacija nėra bloga ir nėra vienodai pasiskirsčiusi visoje teritorijoje, galima strategiškai identifikuoti taškus, kuriuos sutvarkius situacija galėtų greitai pasitaisyti."

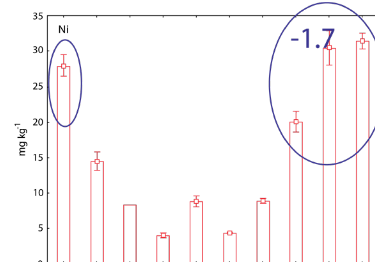
Šaltinis **4** (šaltinius rasite 70 psl.)

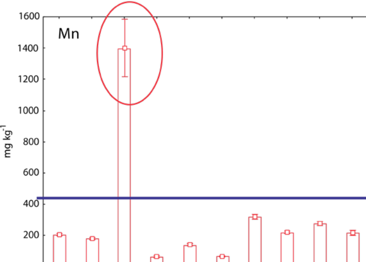

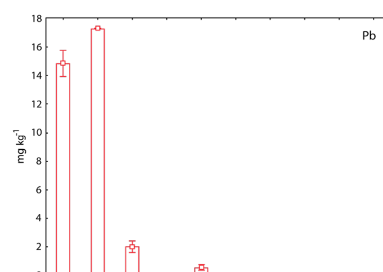

foninė vertė ribinė vertė

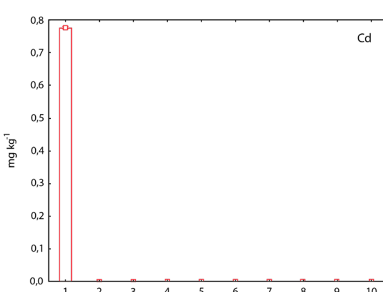
VIRŠUJE:
SUNKIŲJŲ METALŲ: KOBALTO (CO), CHROMO (CR), NIKELIO (NI), VARIO (CU), CINKO (ZN) IR MANGANO (MN) TYRIMŲ DIRVOŽEMYJE REZULTATAI. 2021M.
SKAIDRIŲ AUT. DR. J. ŽALTAUSKAITĖ

APAČIOJE:
SURINKTOS ATLIEKOS VIII FORTE. RUBISH PROJEKTAS. 2020 M. NUOTRAUKOS AUT. E. ŠIMKUTĖ

DEŠINĖJE:
SUNKIŲJŲ METALŲ: ŠVINO (PB) IR KADMIO (CD) TYRIMŲ DIRVOŽEMYJE REZULTATAI. 2021 M. SKAIDRIŲ AUT. DR. J. ŽALTAUSKAITĖ

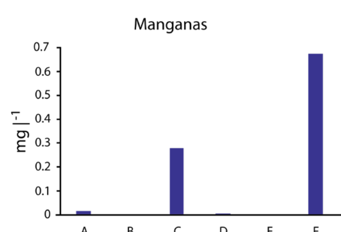

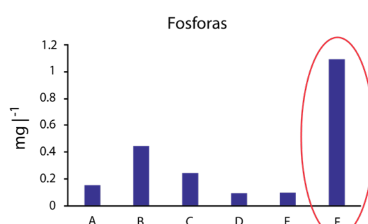

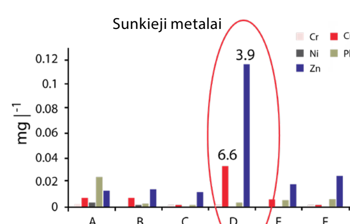

APAČIOJE:
VANDENS TYRYMO VIETA VIII FORTE. 2020 M. NUOTRAUKOS AUT. E. ŠIMKUTĖ

APAČIOJE:
VANDENS TYRIMŲ REZULTATAI. 2021 M. SKAIDRĖS AUT. DR. J. ŽALTAUSKAITĖ

EDUKACIJA „ŠIKŠNOSPARNIAI VIII FORTE“ SU GAMTININKU MINDAUGU KIRSTUKU. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS. 2020 M.

3.0 VIII FORTO POTENCIALAS

Paruošė A. Dailidaitė ir R. Lūkošiūnaitė

3.1 PAGRINDINĖS VIII FORTO VYSTYMO KRYPTYS

VIRŠUJE:
PAGRINDINĖS VIII KAUNO FORTO VYSTYMO KRYPTIS, SCHEMOS AUT. A. DAILIDAITĖ

Kauno VIII forto teritoja turi labai daug potencialo tapti vienu iš pagrindinių traukos taškų Šilainių rajone. Jau dabar ši teritorija yra labai turtinga paveldo, ekologine ir kultūrine prasmėmis. Didžiausias potencialas slypi šių turtų sinergijose. Vystymo kryptys šiuo metu yra plečiamos ieškant sąlyčio taškų tarp gamtos, žmogaus ir istorijos. Šiuo metu forto vystymą siekiama orientuoti trimis kryptimis:

ISTORIJA [Paveldo atgimimas]

VIII fortas, visų pirma, yra paveldo objektas ir tai yra vienas iš pagrindinių šios teritorijos identiteto aspektų. Vystant šią teritoriją svarbu aktyvuoti karinio paveldo mokslinį, turistinį ir kultūrinį potencialą. Kauno miestui augant VIII fortas atsidūrė viename tankiausiai apgyvendintų “miegamųjų” rajonų Lietuvoje, todėl yra svarbu pritaikyti šią erdvę šiuolaikiniams visuomenės poreikiams.

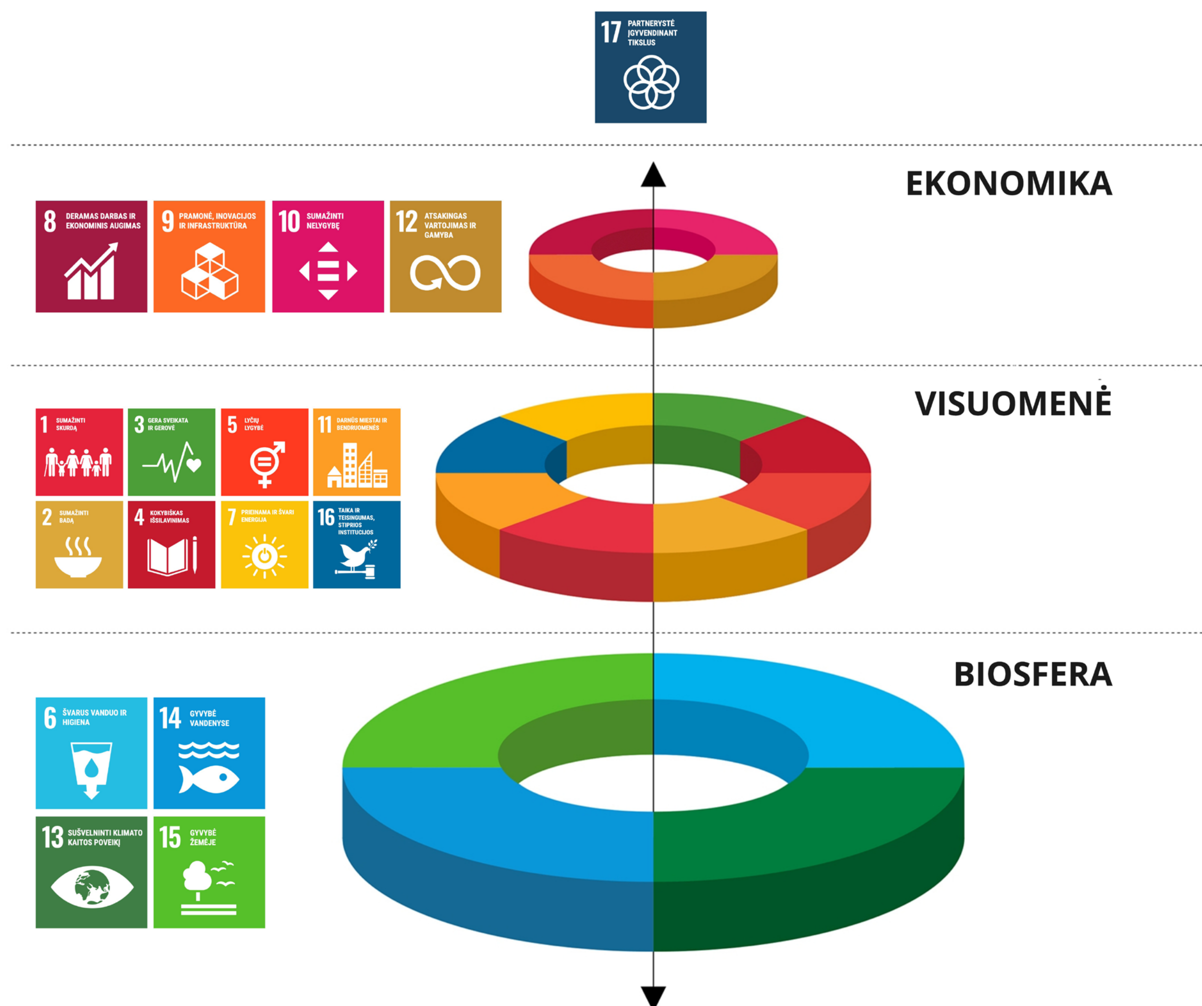
GAMTA [Biojvairovės puoselėjimas]

Per pastaruosius daugiau nei 130 metų VIII forto teritoriją “okupavo” gamta. Palaipsniui čia susiformavo unikali ir tuo pačiu problematiška ekosistema. Tai ir biojvairovės prieblobstis urbanizuotoje teritorijoje ir invazinių rūšių namai. VIII fortas yra NATURA 2000 saugomų teritorijų tinklo dalis todėl yra svarbu pasirinkti biojvairovę ir jos sveikatą stiprinančias tvarkymo priemones. Vykdant bet kokią veiklą turi būti jautriai atsižvelgiama į šios teritorijos gamtinį pažeidžiamumą. Svarbu apgalvotai ir informuotai vykdyti teritorijos tvarkymo ir gynybinio paveldo kraštovaizdžio atvėrimo darbus.

ŽMOGUS [Rajono gyvenimas]

Jau šiuo metu VIII forto teritorijoje vyksta daug bendruomeninių veiklų, kaip miesto daržininkystė, įvairūs kultūriniai renginiai. Tai yra viena iš nedaugelio vietų Šilainiuose, kur skirtingų socialinių sluoksnių ir skirtingo amžiaus žmonės gali susitikti ir bendrauti. Žmogaus “pėdsakai” VIII forto teritorijoje yra labai ryškūs - tai ir tarša ir priežiūra, invazinių rūšių atvežimas ir dabar jų naikinimas, karinio paveldo saugojimas ir vietos naudojimas kitoms gyventojų veikloms. Kai kurias žmogaus veiklas čia reikia stabdyti ir kontroliuoti, o kitas skatinti ir remti finansiškai. Ekonominę naudą ir finansinį stabilumą kuriančias veiklas reikėtų skatinti ir plėsti.

Gamtos puoselėjimas, vietinės bendruomenės ir ekonomikos įgalinimas, paveldo bei lokacijos išnaudojimas galėtų užtriktini tvarią VIII forto vystymo viziją ir veiklą.

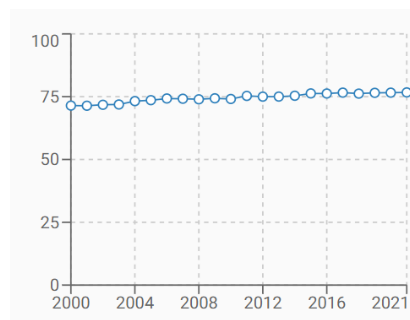

VIRŠUJE:
DIAGRAMA: RYŠIAI TARP DARNAUS VYSTYMOSI ASPEKTŲ IR TIKSLŲ.
STOCKHOLM RESILIENCE CENTRO DIREKTORIUS JOHAN ROCKSTRÖM IR VALDYBOS NARYS PAVAV SUKHDEV KALBĖDAMI STOKHOLMO EAT MAISTO FORUME 2016 M., SKATINO NAUJĄ POŽIŪRĮ Į DARNAUS VYSTYMOSI TIKSLŲ EKONOMINIUS, SOCIALINIUS IR EKOLOGINIUS ASPEKTUS. ILIUSTRACIJOJE EKONOMIKA IR VISUOMENĖ YRA LAIKOMOS INTEGRALIOMIS IR NEATSIEJAMOMIS BIOSFEROS DALIMIS.
Į LIETUVIŲ KALBĄ VERTĖ R. LUKOŠIŪNAITĖ REMIANTIS STOCKHOLM RESILIENCE CENTRE, 2016 M.

Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų - “<...> tai žmonėms, planetai ir klestėjimui skirtas veiksmų planas. Ja taip pat siekiama sustiprinti visuotinę taiką didesnės laisvės sąlygomis. Pripažįstame, kad visų formų skurdo visais jo atžvilgiais, įskaitant ypač didelį skurdą, panaikinimas yra didžiausias pasaulinis iššūkis ir būtina darnaus vystymosi sąlyga.” (Šaltinis **5**)

“Darbotvarkėje numatyta 17 tikslų, 169 uždaviniai ir daugiau nei 200 rodiklių jiems pasiekti. Šie tikslai grindžiami trimis darnaus vystymosi aspektais (aplinkos, socialiniu ir ekonominiu), apimančiais skurdo, nelygybės, maisto saugos, sveikatos, tvaraus vartojimo ir gamybos, augimo, užimtumo, infrastruktūros, tvaraus gamtinių išteklių valdymo, kovos su klimato kaita, lyčių lygybės, taikios ir įtraukios visuomenės ir kt. sritis.” (Šaltinis **6**)

VIII forto darnus vystymas turėtų būti itin aktualus Kauno miestui siekiant klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo. Šis projektas turėtų sulaukti daugiau pagalbos ir susidomėjimo iš valstybinių institucijų bei aktyviai bandyti prisitraukti EU lėšas.

DEŠINĖJE:
LIETUVOS VALSTYBĖS DARNAUS VYSTYMOSI BENDRO REZULTATO KAITA. SACHS ET AL. 2021 M.
(Šaltinis **7**)

17-oje nepriklausomoje kiekybinėje JT valstybių narių pažangos siekiant darnaus vystymosi tikslų ataskaitoje Lietuva užima 31 vietą tarp 165 įvertintų šalių. Nors ir esame gana aukštai globaliame kontekste tačiau žvelgiant į visas 17 ataskaitų matyti jog link darnumo judame labai lėtai. Stipriau remiant tokius kaip VIII forto projektus tikėtina jog valstybės pažanga, gyvenimo kokybė ir klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas įgautų pagreitį.

3.3 UNESCO REKOMENDACIJA DĖL ISTORINIO URBANISTINIO KRAŠTOVAIZDŽIO

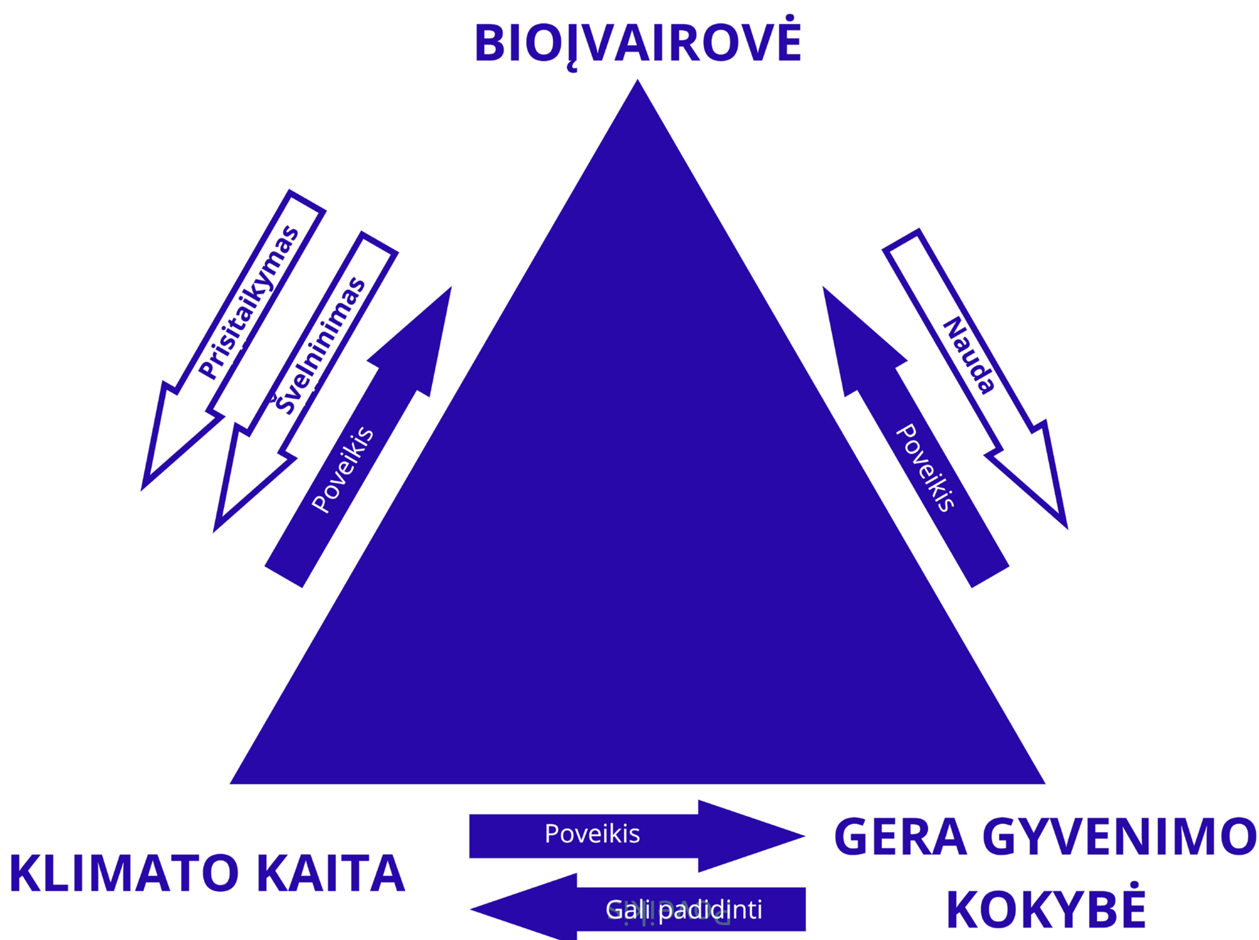

VIRŠUJE:
DIAGRAMA: UNESCO ĮVARDIJAMI ŠEŠI VEIKSMAI (1-6) IR KETURIOS PRIEMONIŲ KATEGORIJOS (A-D) ĮGYVENDINANT ISTORINIO KRAŠTOVAIZDŽIO REKOMENDACIJĄ.
Į LIETUVIŲ KALBĄ VERTĖ IR DIAGRAMĄ KŪRĖ R. LUKOŠIŪNAITĖ REMIANTIS UNESCO 2011; 2016 M.

Istorinis urbanistinis kraštovaizdis tai 29-osios UNESCO Pasaulio paveldo komiteto sesijos sprendimu parengtas metodas ir naujas būdas vystyti miestus. Rekomendacijos parengtos 2011 metais skatina žvelgti į miestą ir jo vertybes visapusiškai. Šis metodas yra plačiai ir sėkmingai taikomas įvairiuose pasaulio miestuose.

Recomendacijose “Istorinis urbanistinis kraštovaizdis” yra apibrėžiamas kaip “urbanistinė teritorija, suprantama kaip istorinių sluoksnių padarinys, suformuotas kultūros ir gamtos vertės bei savybių suvokiamas plačiau nei „istorinis centras“ arba „ansambliai“ ir apimantis urbanistinį kontekstą bei jo geografinę apsuptį.” (Šaltinis **8**)

“Ši rekomendacija nekeičia esamų doktrinų ar išsaugojimo metodų, tai yra papildoma priemonė integruoti aplinkosaugos aplinkos išsaugojimo politiką ir praktiką į platesnius miestų plėtros tikslus, atsižvelgiant į skirtingų kultūrinių kontekstų paveldėtas vertybes ir tradicijas.” (Šaltinis **9**)

Metodo įgyvendinimui rekomenduojama imtis šešių veiksmų (1-6) išvardintų iliustracijoje puslapio viršuje. Norint sėkmingai valdyti miesto paveldą esantį kompleksiniame kontekste taip pat reikia nuolat vystomo įrankių rinkinio. Jame turėtų būti įvairios tarpdisciplininės ir inovatyvios priemonės. Šias priemones galima skirstyti į keturias kategorijas (a-d), kurios taip pat pavaizduotos iliustracijoje puslapio viršuje. (Šaltinis**10**)

VIRŠUJE:
DIAGRAMA: KLIMATO KAITOS, BIOĮVAIROVĖS IR GEROS GYVENIMO KOKYBĖS RYŠIAI. MĖLYNOS RODYKLĖS REIŠKIA SĄVEIKĄ, KURI DAUGIAUSIA KELIA GRĖSMĘ, BALTOS RODYKLĖS - GALIMYBES. Į LIETUVIŲ KALBĄ VERTĖ R. LUKOŠIŪNAITĖ REMIANTIS PÖRTNER ET AL. 2021 M.

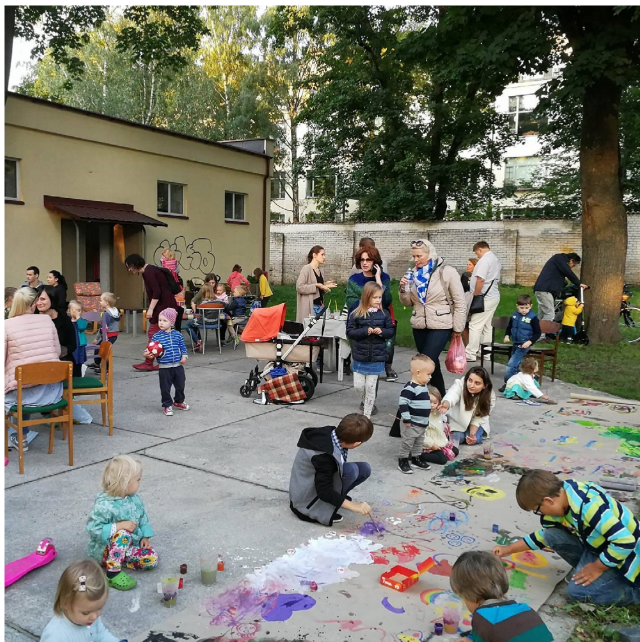
Klimato kaita ir biologinės įvairovės nykimas yra du patys svarbiausi šio amžiaus, kurį kai kurie mokslininkai vadina antropocenu, iššūkiai. Nors tiek mokslo, tiek politikos formavimo srityse pripažįstama, kad šie du dalykai yra tarpusavyje susiję, praktiškai jie dažniausiai nagrinėjami atskirai. Bendros IPBES-IPCC dirbtuvės buvo skirtos ištirti kompleksiškas ir įvairias sąsajas tarp klimato ir biologinės įvairovės. Šios dirbtuvės ir jų ataskaita yra pirmasis šių tarpvyriausybinių organų bendradarbiavimo pavyzdys ir svarbus žingsnis abiejų organizacijų veiklos istorijoje.

Toliau pateikiama dirbtuvių išvadų santrauka.

- Visuotinio atšilimo ribojimas siekiant užtikrinti tinkamą klimatą ir biologinės įvairovės apsaugą yra vienas kitą palaikantys tikslai, o jų pasiekimas yra būtinas norint daniai ir teisingai kuriant naudą žmonėms.
- Keli sausumos ir vandenynų veiksmai siekiantys apsaugoti, darniai valdyti ir atkurti ekosistemas turi bendrą naudą klimato kaitos švelninimui, prisitaikymui ir biologinės įvairovės tikslams.
- Priemonės, siaurai orientuotos į klimato kaitos švelninimą ir prisitaikymą, gali turėti tiesioginį ir netiesioginį neigiamą poveikį gamtai ir gamtos prisidėjimui prie geros gyvenimo kokybės.
- Priemonės, siaurai orientuotos į biologinės įvairovės apsaugą ir atkūrimą paprastai yra naudingos švelninant klimato kaitą, tačiau ši nauda gali būti nepilnai optimali, palyginti su priemonėmis, kurios atsižvelgia tiek į biologinę įvairovę, tiek į klimatą.
- Raktas į sėkmingus politinės intervencijos rezultatus yra supratimas kad klimatas, biojvairovė ir visuomenė yra neatsiejamos viena nuo kitos sistemos.
- Transformuojantys social-ekologinių sistemų valdymo pokyčiai gali padėti sukurti atsparius klimato ir biologinės įvairovės vystymosi kelius.

Šaltinis **11**

3.5 GERIEJI PAVYZDŽIAI

MIESTO LABAROTORIJA, VILNIUS

„Miesto laboratorija" – tvarus ir aplinkai draugiškas edukacinis bendruomenės centras Vilniuje, savyje talpinantis kavinę, atvirą renginių erdvę, eko inovacijas, hidroponinį daržą, edukacinį sodą, galeriją ir „pasidaryk pats" lauko žaidimų aikštelę vaikams.

„Miesto laboratorija" dažnai įvardijama kaip vienas sėkmingiausių Lietuvos socialinių verslų. Idėja labai paprasta: pagrindinis socialinio verslo variklis – socialinė ar aplinkosauginė problema, kurią siekiama išspręsti pasitelkus tradicinio verslo principus. „Miesto laboratorijos" atveju, yra įvardintos dvi problemos ir išsikelti du tikslai: siekis burti, aktyvinti vietos bendruomenę bei prisidėti prie tvaresnio, ekologiškesnio gyvenimo būdo idėjų sklaidos.
Siekiant įgyvendinti šiuos du tikslus, buvo įkurtas darnus edukacinis bendruomenės centras, visa savo veikla atliepiantis išsikeltus tikslus.

Kitas svarbus aspektas – verslo dalis. Siekiant finansiškai išlaikyti bendruomenės centrą su visomis veiklomis, buvo sukurta maisto tausojimo principais besivadovaujanti kavinė, kuri ir yra finansinis „Miesto laboratorijos" variklis. Nuo pat įsikūrimo pradžios, „Miesto laboratorijos" kavinė išlaiko visą projektą, o iš jos gaunamos pajamos sudaro nuo 80 iki 90 proc. visų „Miesto laboratorijos" gaunamų pajamų. Pasibaigus metams, jei jie buvo pelningi, visas uždirbtas pelnas reinvestuojamas į naujas „Miesto laboratorijos" veiklas, infrastruktūros gerinimą, naujų projektų vystymą. Tokiu būdu, verslo principais valdomas mūsų socialinis-aplinkosauginis projektas yra finansiškai tvarus, pats save išlaikantis ir nepriklausomas nuo viešojo finansavimo.

Šaltinis **12** (šaltinius rasite 70 psl.)

**PARC FARM,
BRUSSELLS, BELGIUM**

KOLEKTYVINIS SODAS MŪSŲ KIEME

Viena iš „Tour & Taxis“ iniciatyvų „Parckfarm“, esanti Biruselyje, Belgijoje sujungia žemės ūkio, socialinę, švietimo ir ekologinę veiklas. „Parckfarm“ yra vieta bendruomenei susirinkti, ūkininkauti ir net kartu kepti duoną šalia esančioje krosnyje. Miesto sodai yra taip pat neatsiajama „Parckfarm“ projekto dalis. Čia ištisus metus rengiami ekologinės sodininkystės kursai, o šiltnamio virtuvėje greta vietinių produktų naudojamos vietoje užaugintos daržovės ir žolelės.

Pavasario ir vasaros mėnesiais „Parckfarm“ rengia daugybę projektų - kiekvienam yra kuo mėgautis!

Šaltinis **13**

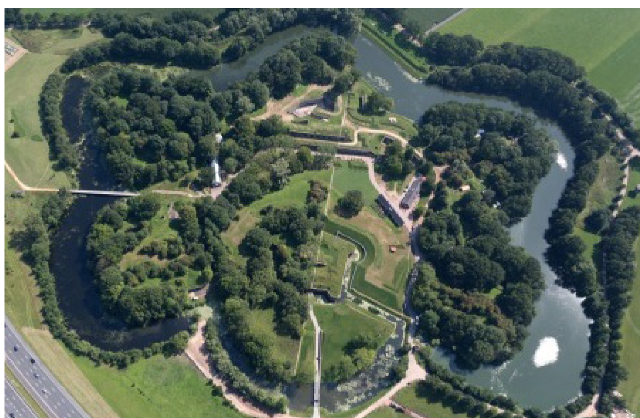

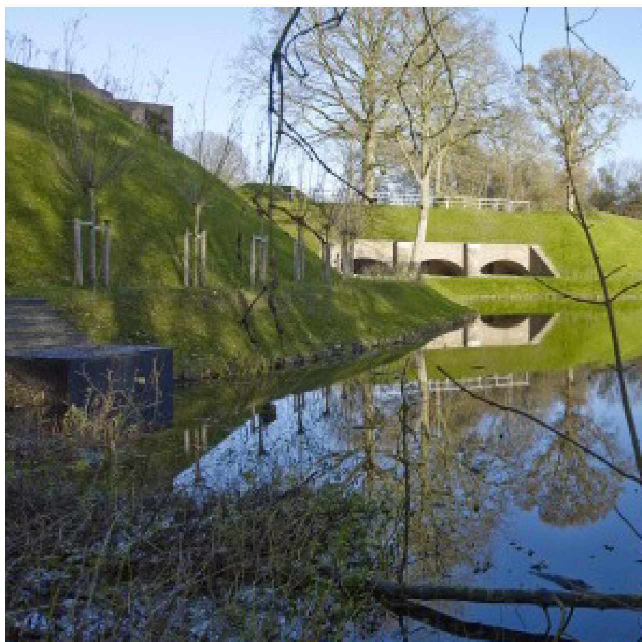
103RD STREET COMMUNITY GARDEN, NEW YORK, USA

SCAPE kraštovaizdžio architektai bendradarbiaudama su Niujorko restauravimo projektu (NYRP) suprojektavo 103-osios gatvės bendruomenės sodą ir jį pritaikė bendruomenės poreikiams istoriškai nepakankamai aprūpintame kokybiškų atvirų erdvių Rytų Harlemo rajone. SCAPE ir NYRP glaudžiai bendradarbiavo su vietos bendruomene, įtraukė ją į dizaino kūrimo procesą.

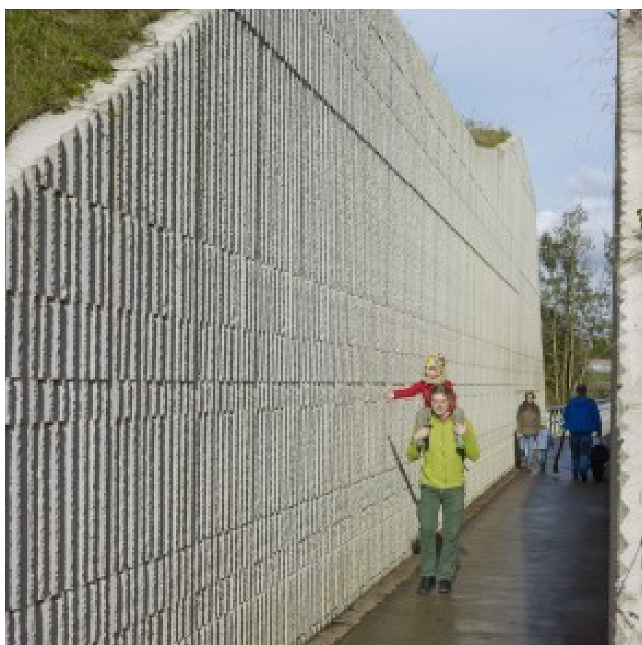
Bendruomenės išsakyti poreikiai praturtino projektavimo procesą ir sukūrė keturių zonų programavimo strategiją, taip pat išsaugojo arba perkėlė augalus bei medžius, kurie bendruomenės vertinimu buvo svarbūs. Projektas buvo pastatytas beveik savanorių dėka (laboratorija) už labai ribotą biudžetą. Per kelis mėnesius savanoriai susibūrė, kad tuščią aikštelę paverstų tikra viešąja erdve, kuriame būtų miesto sodai, atnaujintos krepšinio aikštelės, atvira iškylos vieta, žaidimų aikštelė ir dvi pavėsinės su lietaus statinėmis, kuriose sukauptas vanduo teikiamas laistymo sistemai. Nuo miesto sodo atidarymo 2011 m. ši vieta tapo gyvybiškai svarbia gyvenimo dalimi vietos bendruomenei , bei atliepia įvairaus amžiaus žmonių skirtingus poreikius.

Šaltinis **14** (šaltinius rasite 70 psl.)

FORT BIJ VECHTEN - NATIONAL WATERLINE MUSEUM, NIEUWE HOLLANDSCHE, HOLLA

Fort bij Vechten buvo pastatytas 1867–1870 m., tai yra viena iš 46 tvirtovių, sudarančių Nieuwe Hollandsche Waterlinie (Naujosios Olandijos vandens liniją), 85 km ilgio ir 3-5 km pločio karinę gynybos liniją, kurią sudarė išradinga sistema. užliejimo zonų, bastionų ir sienomis apjuostų miestų. Šiandien šis fortas yra populiarus ir interaktyvus muziejus, pasakojantis apie šią išradingą vandens sistemą.

„West 8" kraštovaizdžio architektai pakeitė vietą 80 m pločio juostą, kurioje fortą leidžiama grąžinti į pradinę, neapaugusią būseną, taip išsaugant per ilgą laiką užaugusius želdynus. Norint papasakoti vientisą forto istoriją, buvo atkreiptas dėmesys į tvirtovės mastelį, sukūrus 1,5 m pločio įėjimo taką , skersai kertantį net ir 6 m aukščio gynybinius piliakalnius.

Vienas svarbiausių vietų muziejuje yra 50 metrų ilgio visos Naujosios Olandijos vandens linijos kopija po atviru dangumi, kurią gali užlieti lankytojai. Aikštelę supa platus griovys, o dėl jos izoliacijos šioje vietoje yra daug retų ir nykstančių augalų ir gyvūnų rūšių.

Šaltinis **15**

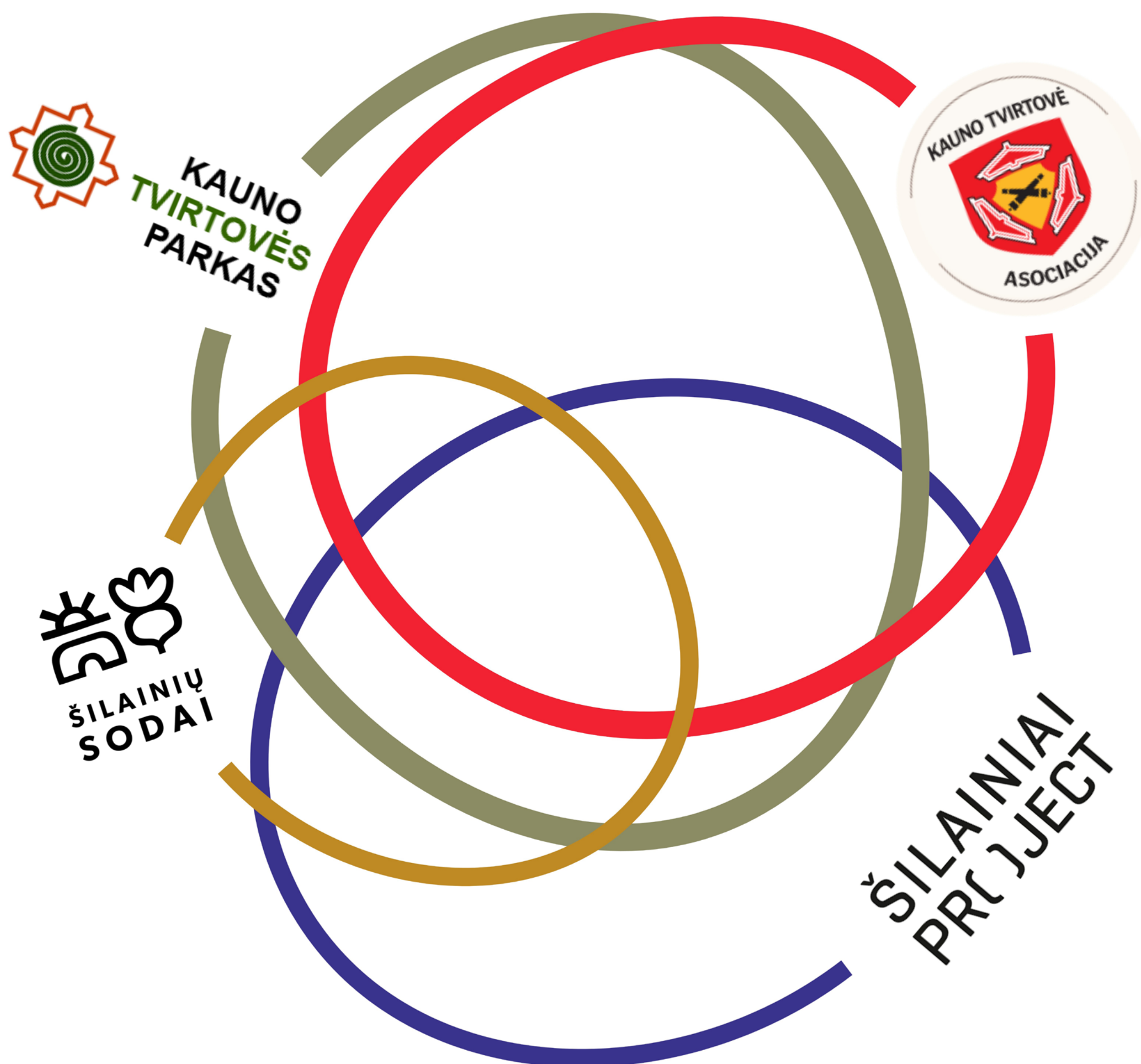

NUOTRAUKOS
AUT. R. RICKEVIČIUS
2019 M.

4.0 VIII FORTO ORGANIZACINĖ EKOSISTEMA, VYKDOMOS VEIKLOS IR AKTYVIAUSIŲ ORGANIZACIJŲ LŪKESČIAI

Paruošė A. Dailidaitė ir R. Lūkošiūnaitė

4.1 AKTYVIAUSIOS EKOSISTEMOS ORGANIZACIJOS

VIRŠUJE:
AKTYVIAUSIOS VIII FORTO EKOSISTEMOJE VEIKIANČIOS ORGANIZACIJOS DIAGRAMOS AUT. R. LUKOŠIŪNAITĖ

Norint formuoti ilgalaikę ir daugialypę VIII forto viziją, kuri atlieptų įvairius visuomenės poreikius ir lūkesčius svarbu suprasti esamą organizacinę ekosistemą įvardijant ir aktyvuojant kuo daugiau suinteresuotų šalių. VIII forto ateitį lems daug tiesiogiai ir netiesiogiai čia veikiančių organizacijų. Bendrakūros procesas tarp aktyviausių ekosistemoje veikiančių organizacijų VIII forte jau mezgasi. Prieš renkantis į bendrakūrą kiekvienai iš suinteresuotų šalių yra svarbu apgalvoti ir įvardinti savo poreikius, lūkesčius ir vizijas. Visus šiuos aspektus 2022 metais norima apjungti ir atnaujinti VIII forto viziją siekiant bendrumo ir darnos tarp skirtingų interesų ir veiklų.

Šiame leidinyje pirmiausia pristatomos aktyviausių ekosistemoje veikiančių organizacijų veiklos, lūkesčiai ir vizijos: VŠĮ "Kauno tvirtovės parkas", Asociacijos "Kauno tvirtovė VIII forto ir Linkuvos įtvirtinimų savanoriška įgula". "Šilainiai Project" ir "Šilainių Sodai".

Toliau šiame skyriuje pristotomos aktyviausios organizacijos ir jų veiklos bei bendra šių veiklų laiko juosta. Paskutiniame skyriuje įvardijamos šiuo metu žinomos suinteresuotos šalys, kurios tiesiogiai ir/ar netiesiogiai vykdo veiklas VIII forto teritorijoje ir turi būti bendrakūros procese siekiant išgryninti VIII forto viziją.

AKTYVIAUSIOS VIII FORTO EKOSISTEMOJE VEIKIANČIOS ORGANIZACIJOS

ŠILAINIAI PROJECT
Kūrybinė platforma, nuo 2015 m. organizuojanti įvairias kultūrines ir edukacines veiklas Šilainių mikrorajone. Kuruojanti kultūrinę ir edukacinę veiklą VIII forte nuo 2016 m.

ASOCIACIJOS „KAUNO TVIRTOVĖ" VIII FORTOIR LINKUVOS ĮTVIRTINIMŲ SAVANORIŠKA ĮGULA

Tvarko aplinką ir bendradarbiauja su įveiklinimo iniciatyvomis. Skatina savanorystę ir domėjimąsi paveldo objektais.

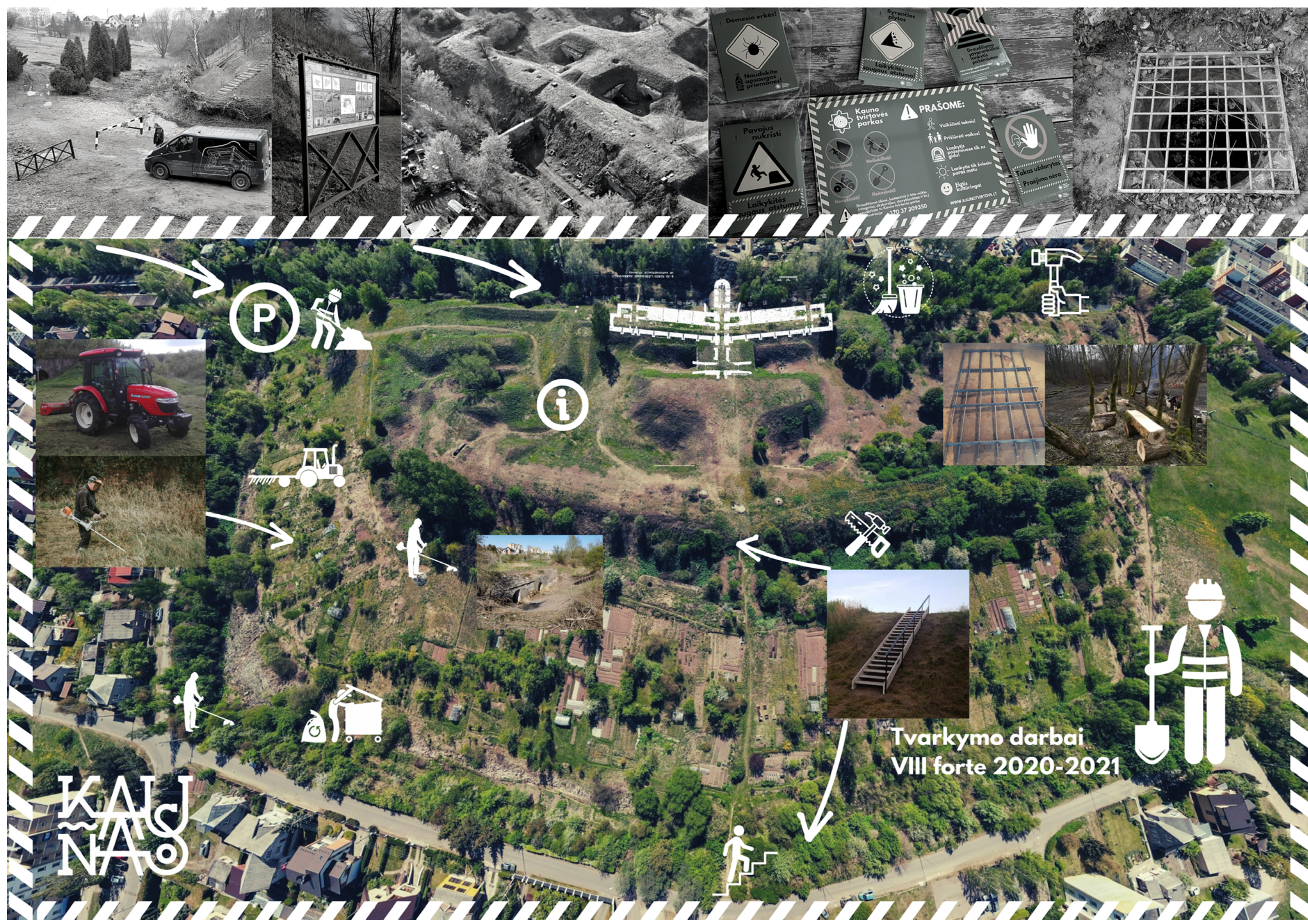

VŠĮ „KAUNO TVIRTOVĖS PARKAS"
Tvarko VIII forto aplinką ir bendradarbiauja su įveiklinimo iniciatyvomis. Šūkis: Išsaugoti panaudojant!

ŠILAINIŲ SODAI
Darnios sodininkystės vieta VIII forto slėnyje. Čia kauniečiai augina daržoves, dalinasi žiniomis ir puoselėja sveikatą.

4.1.1 KAUNO TVIRTOVĖS PARKAS

VIRŠUJE::
TVARKYMO DARBAI VIII FORTE 2020-2021 AUT. KAUNO TVIRTOVĖS PARKAS

Viešosios įstaigos Kauno tvirtovės parkas pagrindinis tikslas – organizuoti ir įgyvendinti Kauno tvirtovės paveldo pritaikymą šiuolaikiniams visuomenės poreikiams, taip išnaudojant karinio paveldo mokslinį, turistinį ir kultūrinį potencialą, populiarinti Kauno tvirtovės paveldą Lietuvos ir Europos visuomenėje.

Šio paveldo tvarkyba ir pritaikymas organizuojami remiantis trimis etapais: projektavimu ir dokumentacija, tvarkyba ir priežiūra, įveiklinimu ir panaudojimu turizmui, kūrybai, vietos bendruomenės poreikiams bei verslumui skatinti.

Viešojoje įstaigoje dirba įvairiausi specialistai: nuo projektų vadovo, istorikų, paveldosaugininkų iki gidų, edukatorių bei tvarkymo skyriaus brigados darbuotojų, kurie skirtingais įgūdžiais prižiūri ir tvarko tvirtovės statinius: šienauja žolę, šalina menkaverčius želdinius, atkuria drenažines sistemas, valo apleistus požemius bei organizuoja fortų elektrifikaciją, stovėjimo aikštelių įrengimo darbus, stato informacinius stendus, konservuoja statinius ir kt.

VEIKLOS:

2016 – teritorijos tvarkymas: sezono uždarymo šventė \ (bendradarbiaujant su Šilainiai Project).
2017 – teritorijos tvarkymas: bendradarbiavimas rengiant kultūrinį renginį.
2018 – teritorijos tvarkymas: bendradarbiavimas su Asociacija „Slinktys“ vykdant poezijos skaitymus forte, bendradarbiavimas su Kaunas 2022 vykdant tarptautines garso meno dirbtuves.
2019 – teritorijos tvarkymas: festivalis „Baterija 2019“ (bendradarbiaujant su Šilainiai Project ir Asociacijos Kauno tvirtovė VIII forto ir Linkuvos įtvirtinimų įgula).
2020 – teritorijos tvarkymas: priėjimo nuo Žaibo g vidurio gerinimas, laiptų įrengimas.

KAIRĖJE:
RENGINYS VIII FORTE. NUOTRAUKOS AUT. E. KNIEŽAUSKAS, 2016 M.

DEŠINĖJE:
TVARKOMA FORTO TERITORIJA. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS, 2020 M.

APAČIOJE:
FESTIVALIS „BATERIJA“ VIII FORTE. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS, 2019 M.

4.1.2 SAVANORIŠKA ĮGULA

VIRŠUJE:
EKSKURSIJA. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS. 2019 M.

Grupė savanorių, kurie prisideda prie forto tvarkymo ir įveiklinimo. Veiklos kryptis: istorinis paveldas ir jo sklaida. Įgula organizuoja visuomenines talkas, ekskursijas, prisideda prie kultūrinių renginių organizavimo, bendradarbiaujant su VšĮ Kauno tvirotvės parku ir „Šilainiai Project".

VIII forto ir Linkuvos įtvirtinimų įgula siekia sukurti darnią ir draugišką aplinką lankytojams, puoselėti šią zoną, kaip parką, Šilainių erdvę, kurioje gera leisti laiką šeimoms ir jaunimui. Įgula siekia formuoti multifunkcinę erdvę, kurioje vietą ras menininkai, vaikai ir visuomenininkai.

Šaltinis **16** (šaltinius rasite 70 psl.)

VEIKLOS:

2018 –talka, ekskursijos.
2019 – talka, parodos „Fortai, spalvų invazija" koordinavimas, ekskursijos, inkilų gamyba ir kėlimas.
2020 – talka, ekskursijos.

DEŠINĖJE:
**FOTO: TALKA
NUOTRAUKOS AUT.
ĮGULA. 2019 M.**

APAČIOJE:
**INKILAI.
NUOTRAUKOS AUT.
ĮGULA. 2019 M.**

VIRŠUJE:
**VIII FORTAS.
NUOTRAUKOS AUT.
E. KNIEŽAUSKAS
2016 M.**

APAČIOJE:
**VIII FORTAS.
NUOTRAUKOS AUT.
E. KNIEŽAUSKAS
2016 M.**

4.1.3 ŠILAINIAI PROJECT

ŠILAINIAI
PR( )JECT

VIRŠUJE:
RŪŠIŲ RALIS. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS. 2020 M.

Kūrybinė platforma, nuo 2015 m. organizuojanti įvairias kultūrines ir edukacines veiklas Šilainių mikrorajone. Kuruojanti kultūrinę veiklą VIII forte nuo 2016 m.
Veiklos kryptys: kūrybiška vietokūra, kultūra, tarptautinis bendradarbiavimas, edukacija.

VEIKLOS:

2016 – Šilainiai [Fortas] Project - tarptautinis projektas
2017 – Šilainiai [Fortas] Project - tarptautinis projektas
2019 – Festivalis „Baterija" VIII - tarptautinis projektas

2019 „Šilainių bitės" - tarptautiniai projektai: tai dalyvaujamasis-tiriamasis projektas, kurį išplėtojo „Šilainių projekto" menininkų rezidencijos dalyvė Elizabeth Hudson. Projekto tikslas – pasitelkus apgalvoto sprendimų priėmimo procesą, skatinti veiklumą ir plėtoti aktyvias diskusijas apie empatiją, poreikius, teises bei bičių svarbą. Vyko susitikimai ir edukacijos su bitininkais, sodų teritorijoje buvo įkurta edukacinė bičių pievelė.

2020 Renginių ciklas „Šilainių rūšių ralis": VIII forto biologinės įvairovės tyrinėjimas su gamtininku Tomu Pociumi ir ornitologu Mindaugu Kirstuku . 120 šilainiškių įsitraukė į augalų ir gyvūnų paiešką vasaros metu, buvo atlikti apie 600 stebėjimų ir atpažinta 233 rūšys.

2020 Šiukšlių iššūkis - Per daug metų forto teritorijoje susikaupusios šiukšlės tapo medžiagų krūvomis, kurias sugalvota paversti naujais objektais. Kūrybinis iššūkis – sumažinti į sąvartyną keliaujančių šiukšlių kiekį, kiek įmanoma daugiau medžiagų panaudojant naujų objektų kūrimui. Architektai Robet Ilgen ir Rasa Patalauskaitė (Architektūros studija TAKTAK, Vokietija) ir architektas-menininkas Džiugas Karalius sukūrė lietaus vandenį surenkančius objektus, skulptūrinį cilindrą ir skulptūrą.

VIRŠUJE:
ŠILAINIŲ BITĖS
NUOTRAUKOS AUT.
V. PAPLAUSKAS
2019 M.

VIRŠUJE:
RŪŠIŲ RALIS
NUOTRAUKOS AUT.
V. PAPLAUSKAS
2020 M.

VIRŠUJE:
NORVEGŲ
SPEKTAKLIS,
FESTIVALIS
„BATERIJA“
NUOTRAUKOS AUT.
V. PAPLAUSKAS
2019 M.

KAIRĖJE:
ŠIUKŠLIŲ IŠŠŪKIS,
DARBŲ AUTORIUS D.
KARALIUS.
NUOTRAUKOS AUT.
V. PAPLAUSKAS
2020 M.

4.1.4 ŠILAINIŲ SODAI

VIRŠUJE:
EDUKACINĖS LYSVĖS ŠILAINIŲ SODUOSE. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS, 2020M.

Tai darnios sodininkystės vieta Kauno Tvirtovės parko VIII forto slėnyje. Čia gera kartu auginti maistą, dalintis žiniomis ir puoselėti sveikatą. Iiniciatyva "Šilainių Sodai" bendradarbiaujant su VšĮ "Kauno Tvirtovės parkas" ir savanoriška įgula tikisi užtikrinti darną tarp žmogaus, gamtos ir paveldo.

Šių sodų istorija siekia tarpukarį, kuomet vietos gyventojai čia savo šeimoms augino maistą. Būta ir eksperimentinio ūkio ir kolūkio bityno, šiuose soduose vis dar sodininkaujanti 89 metų senolė pamena, kaip kasmet kaimynas arkliu suardavo dirvą ir kad nebūdavo laisvo ploto, nes visur augdavo bulvės, kopūstai, morkos, burokėliai ir kitos daržovės.

Pastačius Šilainių mikrorajoną sodininkystė dar labiau suintensyvėjo, nes nemaža dalis gyventojų į Šilainius atsikėlė iš mažesnių miestelių, kuriuose sodininkystė buvo neatsiejama gyvenimo dalis. Gyvenant daugiabutyje to labai trūko.

Naujakuriai pastebėjo VIII Forto teritoriją, kuri yra netoli Baltijos g. daugiabučių. Tuo metu fortas buvo itin apleistas, apaugęs krūmais ir sasnovskio barščiais. Naujakuriai šią teritoriją ėmė tvarkyti, pasodino ąžuolų bei vaismedžių. 1999 m visas forto užnugaris buvo pilnas sodininkų auginančių daržoves, vaisius bei uogas savo šeimoms. Susiformavo glaudi bendruomenė, buvo švenčiamos tradicinės šventės.

Šiuo metu Šilainių sodai pereina į naują etapą, kurio metu vietos bendruomenės, savanorių ir partnerių pagalba siekiama išsaugoti unikalią Šilainių sodų bendruomenę ir pritaikyti VIII Forto teritorijos dalį vietos gyventojų reikmėms, sukuriant sąlygas auginti maistą, dalyvauti bendrose veiklose ir edukaciniuose renginiuose, kokybiškai praleisti laiką ir mėgautis gamta, skatinant sveiką gyvenseną, fizinį aktyvumą ir bendruomenės užimtumą.

VEIKLOS:

2018 – Sodų vizijos rengimas: savanoriai ir sodų bendruomenė.
2019 – Projektas „Edukacinė lysvė“: paaukštintų lysvių dirbtuvės, lauko baldų dirbtuvės, susitikimas su „Lasnaidee" miesto daržininkais iš Talino, Estijos.
2020 – Projektas „Edukacinė lysvė“: paaukštintų lysvių dirbtuvės, suoliukų dirbtuvės, miesto sodininkystės dirbtuvės; „Jaunimo erdvė Šilainių bendruomenės soduose": lobių ieškojimas, lauko baldų dirbtuvės, renginys su jaunimu.

VIRŠUJE:
LAUKO BALDŲ DIRBTUVĖS. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS, 2020M.

VIRŠUJE:
APMĄSTYMAI SODININKAUJANT. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS. 2021M.

VIRŠUJE:
DARŽININKYSTĖ VIII FORTE. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS, 2021M.

VIRŠUJE:
EDUKACINĖ ERDVĖ. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS, 2020M.

KAIRĖJE:
SODININKĖS ADELĖ IR ANELĖ IR ŠIŲMETINĖS MORKOS NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS, 2020 M.

KAIRĖJE:
ČILI PAPRIKOS ŠILAINIŲ BENDRUOMENĖS SODUOSE. NUOTRAUKOS AUT. V. PAPLAUSKAS, 2020M.

4.2 BENDRA AKTYVIAUSIŲ EKOSISTEMOS ORGANIZACIJŲ VEIKLŲ LAIKO JUOSTA

Šioje bendroje laiko juostoje užfiksuotos keturių aktyviausių ekosistemos organizacijų veiklos. Bendrakūros procesas tarp aktyviausių ekosistemoje veikiančių organizacijų VIII forte jau mezgasi ir tai atsispindi laiko juostoje. Šios organizacijos bendrai jau yra įgyvendinusios ne vieną veiklą ir aktyviai bendradarbiauja nuo 2019 metų.

Nors finansinių resursų ir paramos visos šios organizacijos turi labai mažai, čia organizuojamos veiklos, renginiai, edukacijos ir patirtys pritraukia ne tik vietinius gyventojus bet ir lankytojus iš tolimesnių rajonų, miestų ir užsienio.

1889 **VIII forto statybos**

1918–1939 Tarpukariu vietos gyventojai VIII forte augino maistą

1984-03 **Pradėti statyti Šilainiai**

Nuo 1985 Šilainių naujakuriai tvarko ir naudoja apleistą VIII fortą daržininkystei

1989 - VIII fortui 100 metų

1999 Visas VIII forto slėnis naudojamas daržininkystei

2001 IX forte, 14-oje kameroje, susirinko būrys bendraminčių ir pradėjo kalbas apie asociaciją

2007 Įkurta Asociacija "Kauno tvirtovė"

2010 2010 Įsteigta VšĮ "Kauno tvirtovės projektai"

2012 Skulptūros: Objektai. Menininkė Evelina Šimkutė (UK/LT)

2014 Pristatyta Kauno tvirtovės istorinio – architektūrinio parko idėja (10 metų įveiklinimo tikslas)

2015 Asociacija „Kauno tvirtovė" pradeda veiklą VIII forte

2015-10-22 'Šilainiai Photo' projekto pradžia. Fotografijos paroda 'Šilainiams 30'

2016

07-09 ŠILAINIAI PROJECT projekto pradžia

ŠILAINIAI [RESIDENCY] PROJECT

09 Įkurtas "Kauno tvirtovės regioninis parkas"

09-03 Fotografinė ekspedicija po Kauno Tvirtovės Linkuvos įtvirtinimus

09-19 Foto pasivaikščiojimas po Šilainius

Poezija Šilainiuose

10-13 Atidaromas "Kauno tvirtovės regioninis parkas"

10-15 Asociacijos "Kauno tvirtovė" sezono uždarymas

ŠILAINIAI [FORTAS] PROJECT 2016

11-17 Pasaulinė filosofijos diena 10 Baterija: erdvė, zona, distopija

12-13 Pokalbis: Idėjos Šilainiams

2017

05-20 Visuomeninė talka VIII forte

06-06 Dėl juridinių priežasčių VšĮ pavadinimas pakeistas iš "Kauno tvirtovės regioninis parkas" į "Kauno tvirtovės parkas"

Street art in Šilainiai Gatvės menas Šilainiuose

07-14 ŠILAINIAI [Paris] PROJECT

07-15 ŠILAINIAI [FORTAS] PROJECT 2017

ŠILAINIAI [RESIDENCY] PROJECT

09-11 ŠILAINIAI [RESEARCH] PROJECT (Tyrimų laukas – Šilainių mikrorajonas)

2018

Kauno tvirtovės gidų kursai

Susivienija asociacijos „Kauno tvirtovė" naujoji VIII forto įgula

DAROM TVARKOM 2018 Švaros misija VIII forte

05-05 Pož(i)eminiai skaitymai 7: Taikusis fortas. Kartu su Asociacija "Slinktys"

Pažintinė ekskursija VIII forte Hanza

08-18 Kūrybinės garso dirbtuvės su Donia Jourabchi

10-12 'Šilainių Sodai' projekto pradžia

10-27 Baltoji trispalvė / Festivalio 'Baterija' uždarymas

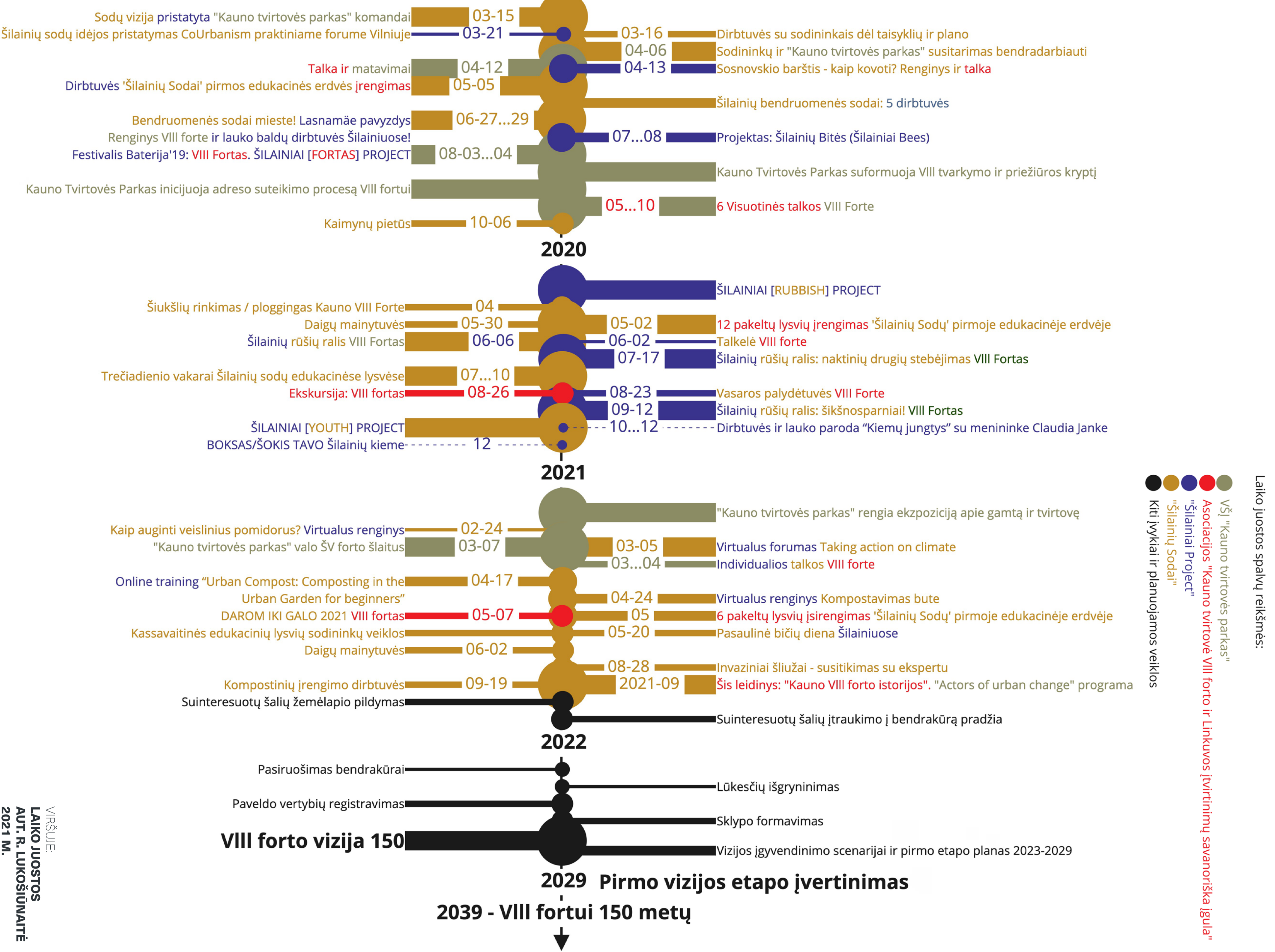
Kassavaitiniai grupiniai susitikimai su sodininkais

11-15 Dirbtuvės su sodininkais dėl taisyklių ir plano

Sodų žemėlapio kūrimas ir istorijų rinkimas

12-01 Suformuluota ŠILAINIŲ SODŲ VIZIJA: Karinio paveldo priėmimas ir pritaikymas vietos bendruomenės reikmėms

2019

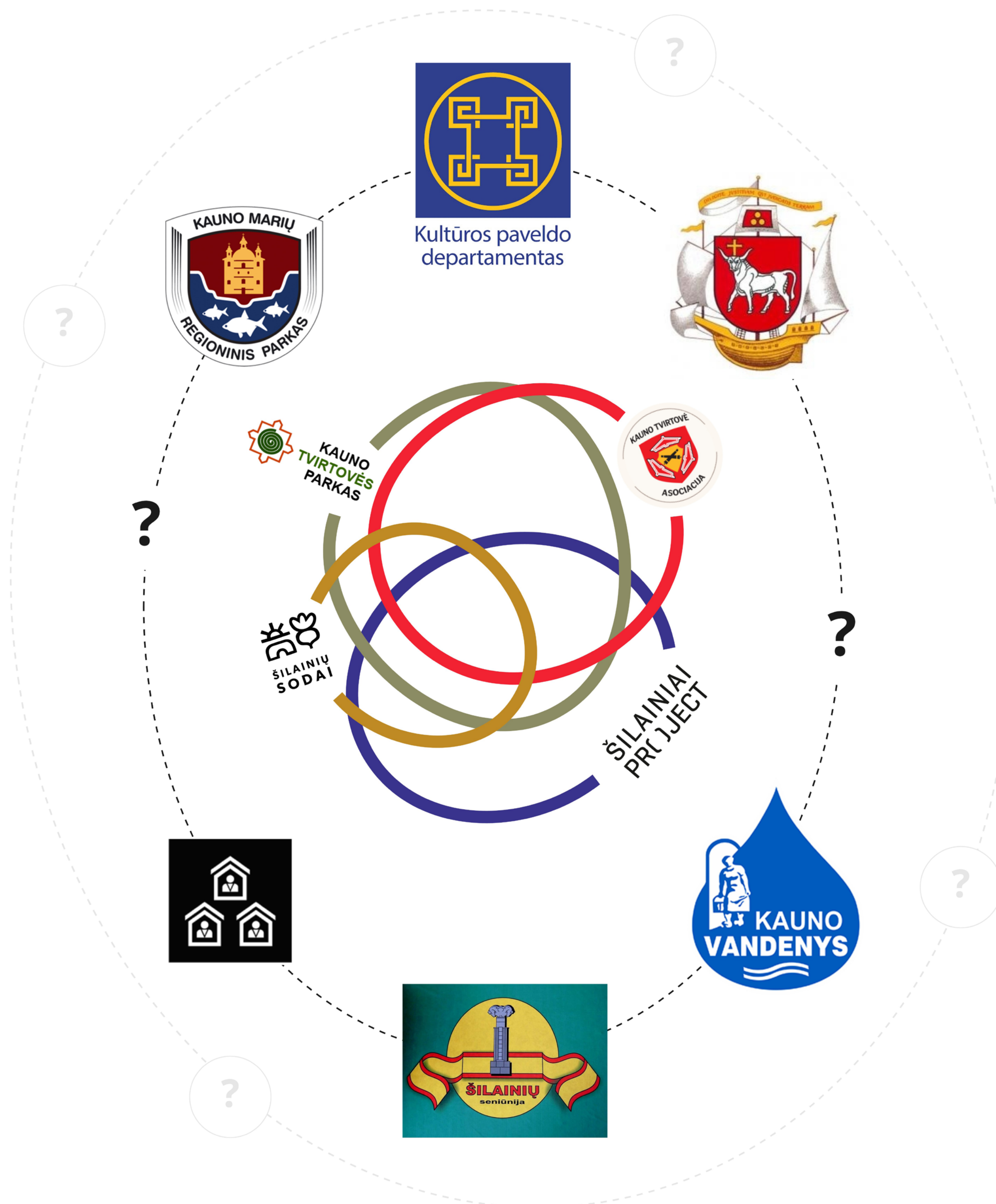

VIRŠUJE:
LAIKO JUOSTOS
AUT. R. LUKOŠIŪNAITĖ
2021 M.

NUOTRAUKOS AUT.
V. PAPLAUSKAS,
2020M.

5.0 SUINTERESUOTOS ŠALYS

Paruošė A. Dailidaitė ir R. Lūkošiūnaitė

VIRŠUJE:
SUINTERESUOTŲ ŠALIŲ ŽEMĖLAPIS. DIAGRAMOS AUT. R. LUKOŠIŪNAITĖ

Siekiant formuoti VIII forto viziją, kuri atlieptų įvairius visuomenės poreikius, lūkesčius bei būtų darnoje su kituose lygmenyse dėliojamais planais svarbu suprasti esamą organizacinę ekosistemą įvardijant ir aktyvuojant kuo daugiau suinteresuotų šalių. Prieš renkantis į bendrakūrą kiekvienai iš jau įvardintų suinteresuotų šalių yra svarbu apgalvoti savo poreikius, lūkesčius ir vizijas. Taip pat mezgant glaudesnį ryšį su išvardintomis suinteresuotomis šalimis svarbu atkreipti dėmesį į neįvardintas suinteresuotas šalis ir proceso metu pildyti šį žemėlapį kviečiant jas prisijungti prie proceso.

Bendrakūra vyksta sėkmingiau kai suinteresuotos šalys aktyviai dalyvauja procese ir supranta bei komunikuoja savo rolę ir įtakos sritis. Šis žemėlapis ir paskutinė šio leidinio dalis yra skirta būtent tam. Toliau šiame skyriuje trumpai pristotomos žinomos suinteresuotos šalys ir skiriama vieta jų darbų, lūkesčių ir vizijų įvardijimui.

Leidinio rengėjai ir aktyviausios ekosistemoje veikiančios organizacijos tikisi jog šis leidinys padės suprasti VIII forto istoriją, jos kompleksiškumą ir nuolatinį, kūrybišką ir bendruomenišką vystymą.

Kviečiame apsilankyti VIII forte ir apsvarstyti savo rolę puoselėjant darną tarp gamtos, žmogaus ir istorijos.

ŽINOMOS SUINTERESUOTOS ŠALYS

KAIMYNAI
Gyventojai, kurie gyvena šalia VIII forto teritorijos ir yra kasdieniai šios erdvės naudotojai.

KAUNO MARIŲ REGIONINIS PARKAS
Atsakinga už Natura 2000 apsaugos zoną VIII forto teritorijoje.

KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖ
Finansuoja VIII forto tvarkymo darbus per VšĮ Kauno Tvirtovės parką, palaikant edukacines įveiklinimo iniciatyvas, sosnovskio baršių kontrolę samdant specialistus.

KAUNO VANDENYS
Šalia VIII forto teritorijos yra zona, priklausanti Kauno vandenims.

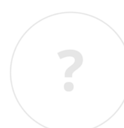

KULTŪROS PAVELDO DEPARTAMENTAS
Atsakingi už VIII forto teritorijos ir įtvirtinimų paveldosauginių vertybių apsaugą.

ŠILAINIŲ SENIŪNIJA
Atsakinga už Šilainių rajono gyventojų interesą.

NEŽINOMOS SUINTERESUOTOS ŠALYS

5.2 VIETA SUINTERESUOTŲ ŠALIŲ UŽRAŠAMS

KAUNO MARIŲ
REGIONINIS PARKAS

5.2 VIETA SUINTERESUOTŲ ŠALIŲ UŽRAŠAMS

5.2 VIETA SUINTERESUOTŲ ŠALIŲ UŽRAŠAMS

5.2 VIETA SUINTERESUOTŲ ŠALIŲ UŽRAŠAMS

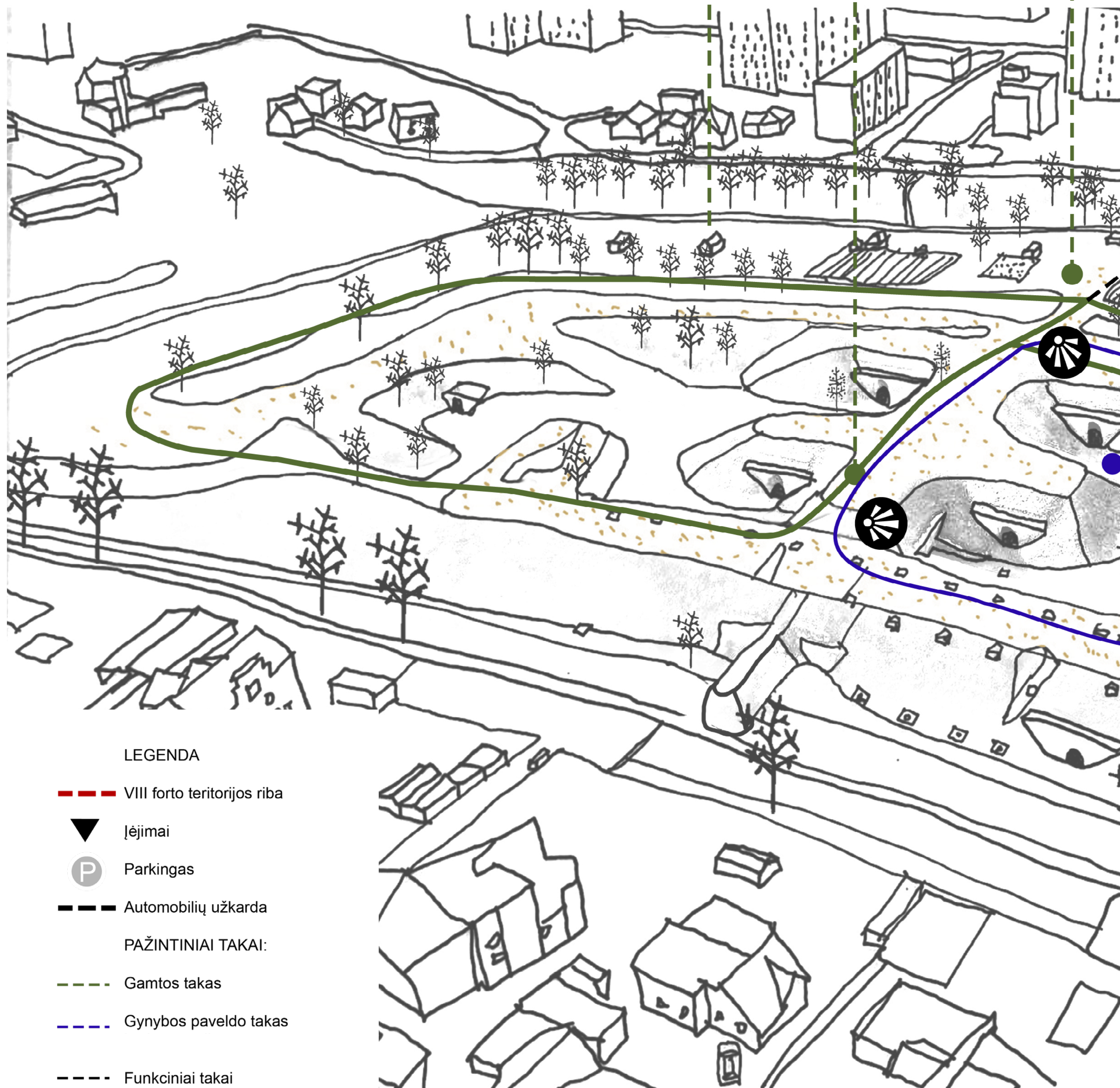

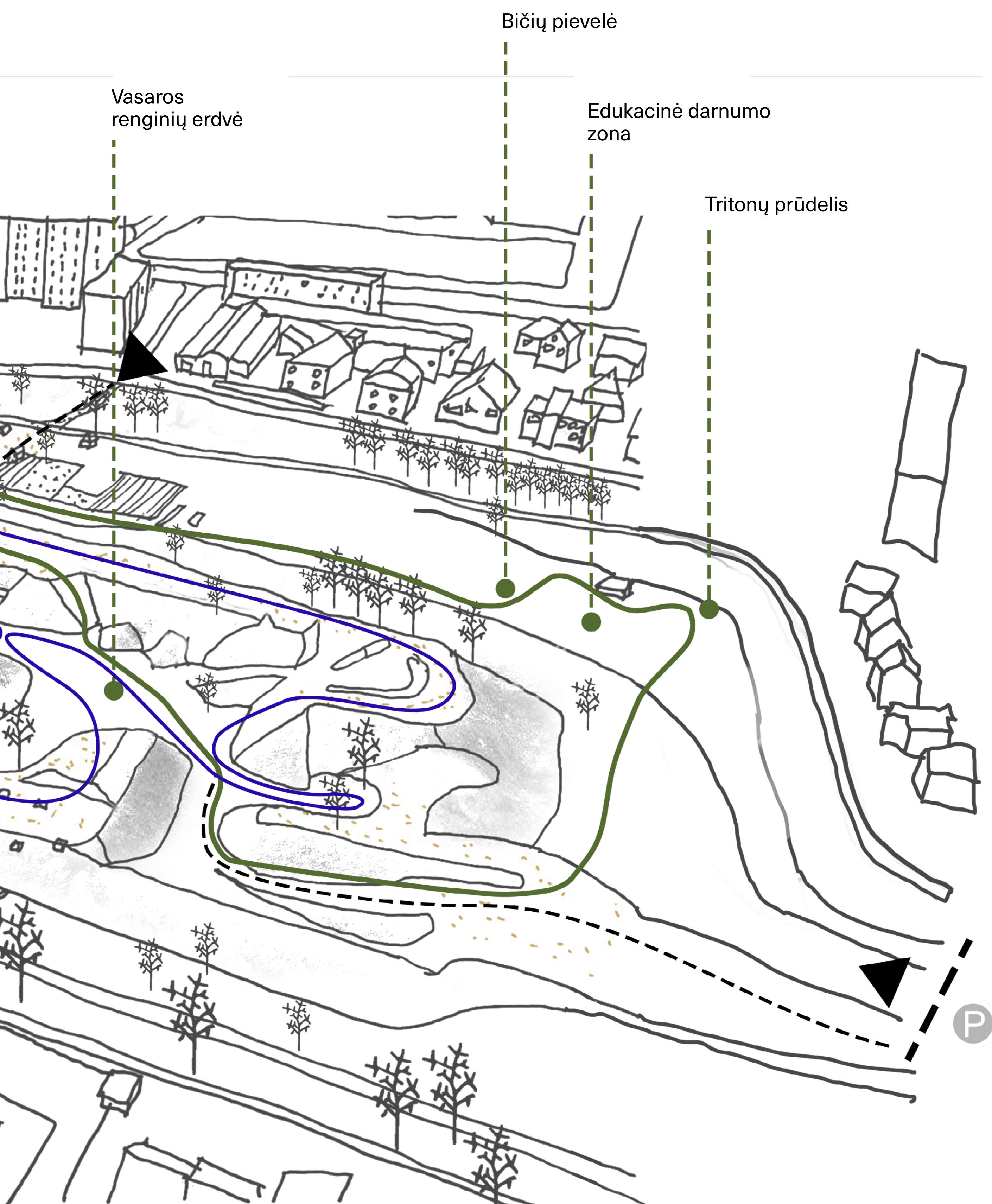
5.2 VIETA SUINTERESUOTŲ ŠALIŲ UŽRAŠAMS

5.3 VIII FORTO ŽEMĖLAPIS IR KVIETIMAS APSILANKYTI

Kviečiame apsilankyti VIII forte, pasivaikščioti ir susipažinti su šia unikalia ir bendruomeniška erdve.

ILIUSTRACIJOS AUT.
A. DAILIDAITĖ

6.0 ŠALTINIAI

1 – http://www.kaunotvirtove.lt/istorija

2 – Orlov, V., Kauno tvirtovės istorija 1882–1915. Kaunas, 2007.

3 – Kauno tvirtovės parkas, Paroda "Gamta ir Tvirtovė" (2021).

4 – Lukošiūnaitė, R., Kaunas Pilnas Kultūros straipsnis "Šilainių sodai kviečia į tarptautinį forumą (interviu)" (2021).

5 – Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja, 2015. "Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų".

6 – Lietuvos statistika internetinė svetainė: https://lithuaniasdg-ls-osp-sdg.hub.arcgis.com/

7 – Sachs et al. (2021): The Decade of Action for the Sustainable Development Goals. Sustainable Development Report 2021 [liet. 2021 m. Darnaus vystymosi ataskaita]. Cambridge: Cambridge University Press. https://dashboards.sdgindex.org/

8 - UNESCO, (2011). "Rekomendacija dėl istorinio urbanistinio kraštovaizdžio", [angl. UNESCO Recommendation on the Historic Urban Landscape]

9 – Lietuvos nacionalinė UNESCO komisijos internetinė svetainė: https://unesco.lt/kultura/pasaulio-paveldas/pasaulio-paveldo-programos/2011-m-rekomendacijos-del-istorinio-urbanistinio-krastovaizdzio

10 – UNESCO, (2016). "Istorinio urbnistinio kraštovaizdžio vadovas", [ang. The HUL Guidebook]. https://whc.unesco.org/en/hul/

11 - Pörtner et al. (2021). IPBES-IPCC co-sponsored workshop report on biodiversity and climate change [liet. IPBES-IPCC bendrai finansuotos dirbtuvės: biologinė įvairovė ir klimato kaita]

12 – https://miestolaboratorija.lt/istorija-ir-filosofija/

13 – http://landezine.com/index.php/2017/03/parckdesign-by-taktyk-and-alive-architecture/

14 – https://www.scapestudio.com/projects/103rd-street-community-garden/

15 – https://www.west8.com/projects/fort_bij__vechten/

16 – http://kauno-tvirtove.lt/igulos/viii-forto-igula/

2021 m. rugsėjis